

XVIII. évfolyam

1. szám

ROMALAP

2010. január

Ára: 300 Ft

**BOLDOG ÚJ ESZTENDŐT KÍVÁNUNK!
BAXTALO NYEVO BERSH!**

LD

„LUNGO DROM”

HOSSZÚ ÚT

Boldogasszony hava Télhó Fereteg hava

Január (régiesen januárus) az év első, 31 napos hónapja a Gergely-naptárban. Nevét Janusról kapta, aki a kapuk és átjárók istene volt az ókori római mitológiában. A népi kalendárium szerint január neve Boldogasszony hava.

Újév, kiskarácsony napja:
január 1.

Az esztendő kezdetekor fontosak a **szerencsekívánatok**, és mindenféle **jóslások**, az egészség- és bőségvarázslatok. Ugyanakkor a **fogadalmak** ideje is ez.

Szerencsét kívánni fiúgyermek, legények, házas emberek jártak házról házra. A hiedelem szerint, ha elsőnek férfi személy lép a házba, az szerencsét hoz az egész esztendőre, míg ha asszonyszemély, az bizony bajt.

Munkatilmak és étkezési megkötések is vonatkoztak a napra. Az előttünk álló esztendőt igyekeztek minél szerencsebbé, bőségesebbé tenni szertartások által. Bab, borsó, lencse anyagi bőséget varázslandó.

Az újévi nap időjárásból megjósolták az esztendő időjárását, úgy tartják, ha szép, fényes idő van, az jó esztendőt jelent. Ha csillagos az ég, rövid lesz a tél, ha piros a hajnal, szeles év lesz, ha olvad, akkor jó szőlőtermés, sok bor várható.

Újév napján a kútnál mosdottak, hogy egész esztendőben frissek legyenek.

Gabona-magvakat szórtak szét jókívánságok közepette a házak udvarán, hogy gazdag legyen a termés az új esztendőben.

Január 1-je, mint újat kezdő nap remek volt a **férj-, feleségjóslásokra** is. Úgy tartották, ha tükröt tesznek a lányok a párnájuk alá, akkor meglátják álmukban a vőlegényüket.

A hagyományos **újévi étel** a kocsonya, lencsefőzelék, melynek fogyasztásával az évi gazdagságot előlegezték meg.

Jézus Szent Neve: január 2.

Jézus neve napja, a katolikusok utána nevezik a januárt **Jézus neve hónapjának** is. Jézus napistenségére, mitikus élettörténetének napévvél való párhuzamosságára vonatkozó hajdani képzetek még mindig elevenek.

Vízkereszt, háromkirályok napja:
január 6.

A karácsonyi ünnepkör e nappal zárul, ekkor kezdődik a **farsang** ideje. A IV. századig ezen a napon ünnepelték Jézus születését és az újesztendőt is.

Ekkor emléünk meg Jézusnak a Jordán folyó vizében való megkereszteléséről. E napon megszentelik a vizet, innen ered a nap elnevezése is: vízkereszt. Szintén e napon emlékezik az egyház a kis Jézust meglátogató napkeleti bölcsekről, a „**három királyokról**” is.

ROMA LAP

Megjelenik havonta.

Megjelenik havonta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon: 06-56/420-110 – Fax: 06-56/514-331 – Levelezési cím: 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – e-mail: otka77@citromail.hu – Internetcím: www.lungodrom.hu
A lapot szerkeszti a szerkesztőbizottság. – Tervezőszerkesztő: Gudmon András

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Címlapon: LD archívum

Nyomdai munkák: KARCAGI NYOMDA KFT.

Felelős vezetők: Márkusné Tankó Orsolya és Nagyné Tankó Tímea ügyvezető igazgatók

ISSN 1216-982X

Szent Félix napja: január 14.

Félix megkülönböztető neve *in pincis*. Ezt vagy a helyről kapta, ahol nyugszik, vagy az árákról, amikkel halálra kínozták: a *pinca* ugyanis ár. Félix tanító volt, aki nagyon szigorúan bánt a gyerekekkel. A pogányok elfogták, és amikor nyíltan megvallotta Krisztust, azon gyerekek kezére adták, akiket tanított, azok ölték meg íróvesszőikkel és áráikkal.

Szent Marcellus napja: január 16.

Marcellus, jelentése aki távol tartja magától a rossztól (*arcens malum a se*), vagy Marcellus, ami annyit jelent, mint, aki leigazza a tengert (*maria percellens*), azaz lecsap és lábbal tipor az e világi bajokra. Marcellus római pápa volt, aki megfeddte Maxentius császárt a keresztények elleni féktelen kegyetlenkedése miatt. Egy matróna templommá szentelt házában szokott volt misét mondani, amely házat a felbőszült császár istállóvá alakíttatta, és odaparancsolta Marcellust, hogy viselje gondját az állatoknak. Szolgátságban hunyt el az Úr 287. esztendeje táján.

Piroska napja: január 18.

Piroska, azaz *Prisca*, ókeresztény vértanú. A legenda szerint egy római nemesember megkeresztelt lánya volt, akit Claudius császár pogány áldozatra akart kényszeríteni. Ő imádkozni kezdett a bálvány előtt, a templom azonban összeomlott. A császár megkínóztatta, de Piroska hű maradt hitéhez. A császár oroszlánok elé vetteti, de ezek lábához heverednek, nem szagatják szét. Ezután hatalmas máglyát gyújtat, de azt az Uristen esővel és széllel eloltja. Végül a császár fejét véteti Piroskának. A kivégzés helyén, az Aventinus-hegy tövében templomot emeltek a tiszteletére.

Szent Fábían napja: január 20.

Fábían jelentése az égi boldogság kovácsolója (*fabricans*), amit az örökbefogadás, a vétel és a kiharcolás hármasságján szerzett meg magának. Római polgár volt. A pápa halála után a nép pápaválasztásra gyűlt össze, Fábían is köztük volt, tudni akarván a dolog kimenetelét. Fehér galamb ereszkedett Fábían fejére, mindenki csodálkozott és őt választották meg. Damasus pápa szerint hét diakonust és mellettük hét szubdiakonust küldött Fábían mindenfelé, akik a vértanúk tetteit összegyűjtötték.

Vince napja: január 22.

„Hogyha szépen fénylik Vince, megtelik a pince.” E napon **vincevesszőt** vágtak, s attól függően, hogy a szobában ez a szőlővessző hogyan hajtott ki, jövendőlték a termésre. Úgy tartották, sok bort kell inni Vince napján, hogy bőven legyen a következő télre is.

Azt tartották, amilyen hosszúak Vince napján a jégcsapok, olyan hosszúak lesznek a kukoricacsövek.

Magyar kultúra napja: január 22.

A kézirat tanúsága szerint Kölcsey Ferenc 1823. január 22-én fejezte be a **Himnusz** írását. Ennek emlékére 1989-től ünnepeljük e napon a magyar kultúra napját.

Szalézi Szent Ferenc napja: január 24.

Szalézi Szent Ferenc Franciaországban született. Jogot, majd teológiát tanult, 1593-ban pappá szentelték.

Első műve *A szent Kereszt zászlajának védelme* címen jelent meg. A genfi püspök kinevezte segédpüspökévé, a püspök halála után az ő utódja lett. Székhelye Annecyben volt, a hegyvidéki püspökség lelkipásztori feladatait végezte.

Másik műve 1608-ban jelent meg *Bevezetés a lelkiéletbe* vagy *Filótea* címmel. Egy kontemplatív női szervezetet alapított, melynek gyenge egészségű, beteg vagy öreg nők is tagjai lehettek. A nővérek Ferenc életében 12 kolostort alapítottak.

Pál napja: január 25.

Közismert a Jézust üldöző Saul története, aki leesik a lóról, azt hiszi, halál vár rá, és ekkor jelenést lát. Megjelenik neki az Úr, és megkérdi tőle: „Saul, Saul, miért üldözöl engem?”. Saul megmenekül, s ennek az élménynek a hatására megtér, és belőle lesz Pál apostol. Innen **pálfordulás** kifejezés.

„Ha Pál fordul köddel, jószág pusztul döggel” – tartja a régi mondás. Úgy tartják, ha Pál napján és környékén ködös az idő, akkor gyakoriak lesznek a fertőző betegségek.

Pál napi szokás volt a **pálpogácsa** sütése, mellyel halált, betegséget jósoltak: mindenki pogácsát választott magának, abba tollat dugott. Akiében a toll megégett, arról úgy tartották, beteg lesz, tán meg is hal az esztendőben.

Szent Pál
Apostol

Holocaust nemzetközi emléknapja: január 27.

1945. január 27-én az első ukrán front néhány katonája lépett be elsőként az auschwitzi haláltábor kapuján. 1942–45 között majd 2 millió ember pusztult el a legnagyobb náci haláltáborban. 2006-tól január 27. – az ENSZ határozata alapján – a **holocasut nemzetközi emléknapja**. A világon mindenütt megemlékeznek az áldozatokról, a körülbelül 6 millió emberről, aki már soha nem térhetett vissza az életbe.

A hónap hírei • A hónap hírei

Oláh Tzumo Árpád
(Forrás: zenemagazin)

BÉKEKONCERT A DUNA PALOTÁBAN

❖ Újévköszöntő békekoncertet tartottak a Duna Palotában Budapesten, a műsorban cigány fiatalok léptek fel.

A közönség meghallgathatta egyebek mellett **Kállai Ernő** hegedűjátékát: a fiatalember a New York-i Juilliard School hegedűművész szakán negyedéves hallgató. Fellépett a Junior Prima-díjas **Oláh Dezső** és **Oláh Tzumo Árpád** dzsesszzongorista, utóbbi a Thelonious Monk Institute of Jazz University diákjaként diplomázott 2005-ben. **Sárközi Lajos** a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem kivételes tehetségek előképző tagozatán tanul hegedű szakon, a műsorban **Hubay Jenő** Carmen-fantáziáját adta elő.

Az első békekoncertet a cigányok elleni társadalmi előítéletesség, illetve a szélsőségesen fajgyűlölő mozgalmak és szervezetek térnyerése elleni tiltakozás hívta életre 2008 decemberében. A rendezvénysorozat folytatása mellett szól egyrészt, hogy a műsorban fellépő művészek a cigányok jövőbeni reményei és büszkeségei, generációjuk legjelesebbjei; a másik ok, hogy az előző évhez képest nem változott, nem javult a cigányok társadalmi helyzete.

A CIGÁNYSÁG HELYZETÉNEK JAVÍTÁSÁÉRT DOLGOZNAK KISVÁRDÁN ÉS KÖRNYÉKÉN

❖ A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Cigány Kisebbségi Önkormányzat kisvárdai évzáró ünnepségén **Lakatos István** elnök és **Seszták Oszkár**, a megyei

közigyűlés elnöke nyújtott át a kitüntetések a napokban.

Lázár József 1957-ben született Túrricsén. 2002 óta aktívan részt vesz a közéletben, tíz éve Jákmajtison a helyi sportegyesület elnöke. Ekkor kapcsolódott be a cigány kisebbségi önkormányzatok munkájába, amikor is elnöknek választották. Ezt a feladatot azóta is folyamatosan ellátja, nagy tekin-

télynek örvend a községben és a 10-es választókerületben is. A kistérség megalakulását követően a cigány kisebbségi társulás elnökévé választották.

Kocserha Csaba 1963-ban látta meg a napvilágot Kisvárdán. Iskoláit Anarcszon, majd a nyíregyházi 110-es szakmunkásképzőben végezte, ahol vas- és fémszerkezeti lakatos szakmát szerzett. Később a nyíregyházi Hajtómű- és Felvonógyárban sikerült elhelyezkednie. Csaba 1990-ben újabb szakmát szerzett, jelenleg is fegyveres vagyongerőként dolgozik. Munkája mellett jelentős közéleti tevékenységet vállal és végez, 12 éve tagja a Pátróhai Községi Önkormányzatnak, és megválasztották a Pénzügyi Bizottság tagjának. Immár tíz éve végzi a Községi Sport Egyesület elnöki feladatait. Elkötelezett a cigány kisebbség sorsának alakulásáért, a településen a hátrányos helyzetben élő családok gyermekeinek évente élelmiszercsomagot, mikulási és karácsonyi ajándékot oszt szét a képviselő társaival közösen. Idén nyáron egy hetes kirándulást szerveztek a halmozottan hátrányos gyermekeknek. A Megyei Területi Cigány Kisebbségi Önkormányzat Közgyűlésének megalakulásától kezdve tagja. A közgyűlés az Ügyrendi Bizottság elnökének választotta, és e kitüntetéssel ismerte el eddig végzett munkáját.

ÖNKORMÁNYZATI BÉRLAKÁSOKBA KÖLTÖZHETNEK A GYULAJI SZEGÉNYTELEP LAKÓI

❖ Még egy ház megvásárlása van hátra, azután elke-

dődhet a felújítás, és új otthonba költözhet kilenc cigánycsalád Gyulajon: az önkormányzat alakít ki önkormányzati bérlakásokat a szegénytelepen élőknek.

Az ingatlanok megvásárlásához és felújításához több mint 56 millió forintot nyert el az önkormányzat. A támogatás célja, hogy felszámolják a szegénytelepet.

A program kilenc hónapja alatt egy szociális munkást is foglalkoztat az önkormányzat, aki segítséget nyújt a szegénytelepen élőknek. Nyolc házat már megvett már az önkormányzat. Egy család számára nem találtak még megfelelő ingatlant. Ha ez is meglesz, a műszaki ellenőr felméri a felújítási igényeket.

Nem csak a lakhatási problémákat orvosolják, igyekeznek a foglalkoztatás terén is előre lépni, Ozórával közösen pályáznak a roma közmunkaprogramban húsz fő foglalkoztatására, és egy másik munkaiügyi projektbe bekapcsolódva gyógynövénytermesztésbe fognak rövidesen – mondta el a polgármester.

ROMA RÓMEÓ ÉS FEHÉR JÚLIA CSEH SZÍNPADON

❖ A brnói roma közösség tagjaival állították színpadra Shakespeare *Rómeó és Júlia* című klasszikusát, amely a modernizált változatban elsősorban az etnikai diszkriminációról szól. A Rómeó és Júlia – Egy utcai történet című zenés darabot a brnói Reduta színház stúdiója, az utcai táncjeleneteket a Dance the Yard csoport adja elő.

Az előadásban a Montague és a Capulet család

torzsalkodásának helyét a mai társadalom etnikai csoportjai közötti összecsapás veszi át – számolt be Ivona Parciova, az IQ roma szolgálat munkatársa. Az előadás a *Tánccal a megértésig és a toleranciáig* elnevezésű program keretében készült el. A program célja, hogy a társadalom peremére szorult fiatalokat a szabadidejükben kreatív tevékenységekbe vonja be.

ADOMÁNYT VITTEK A CSUPA CIGÁNY LAKTA, SZEGÉNY FALUBA

❖ *Legalább nyolc esztendeje már, hogy a paksi Balogh Antal Katolikus Iskola segíti a Baranya megyei Alsószentmárton óvodáját.*

Ezúttal is rengeteg ruha, játék és könyv jött össze. Az akciót a tízenegyedikes gimnazisták veszik kézbe, ők azok, akik el is kísérik az összegyűlt adományokat Alsószentmártonra. Teljesen új katolikus óvodája van a községnek, ahova közel 80 gyermek jár. Az idősebbek tanodába járhatnak, ahol nemcsak tanulnak velük, hanem, ha kell, megmosdatják őket.

OKTATÁSI ÉS GYAKORLATI KÉPZÉSI LEHETŐSÉG HALMOZOTTAN HÁTRÁNYOS HELYZETŰ JELENTKEZŐKNEK AZ AMERIKAI NAGYKÖVETSÉGEN

❖ Az Egyesült Államok budapesti Nagykövetsége folytatja *Szakmai Képzési Programját*, melyet halmozottan hátrányos helyzetű személyek számára hirdet

meg. A program célja olyan szakmai képességek átadása, amelyeket a későbbi munkaadók hasznosnak tarthatnak.

A jelentkezőknek kötelezettséget kell vállalniuk, hogy a teljes, két hónapos programot elvégzik. Az Amerikai Nagykövetség a program idejére ösztöndíjat nyújt, illetve biztosít egyéb, szükségesnek ítélt támogatást.

A HOLOKAUSZT NEMZETKÖZI EMLÉKNAPJA

❖ Az ENSZ Közgyűlése 2005-ben január 27-ét a holokauszt nemzetközi emléknapjává nyilvánította. 1945-ben ezen a napon szabadult fel Auschwitz-Birkenau, a legnagyobb és leg hírhedtebb náci haláltábor. Az egyhangúlag elfogadott ENSZ-határozat hangsúlyoz-

ta, hogy a tagállamoknak kötelessége megemlékezni a közel hatmillió, többségében zsidósága miatt üldözött és meggyilkolt áldozatról, és oktatási programokat indítani annak elősegítésére, hogy az ehhez hasonló népirtás többé ne ismétlődhessen meg.

**Összeállítottuk
a CTK, MTI, Hdke.hu,
Romnet, Teol hírei
alapján.**

HÁZKUTATÁS AZ OCÖ ÉS AZ MCF ROMA ÖSSZEFOGÁS PÁRT IRODÁIBAN

❖ Házkutatást tart az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ) és az MCF Roma Összefogás Párt két budapesti és egy kiskunmajsai irodájában a vám- és pénzügyőrség nyomozóhivatala a kecskeméti városi ügyészség munkatársainak közreműködésével.

A közlés szerint a házkutatás oka, hogy az Állami Számvevőszék feljelentése alapján, a szervezet korábban végzett vizsgálata által feltárt hiányosságok miatt január 7-én nyomozást rendeltek el a két szervezetnél ismeretlen tettesek ellen jogosulatlan gazdasági előny megszerzése, valamint más bűncselekmények miatt. Az MTI úgy tudja, hogy a kiskunmajsai helyszínen kívül az OCÖ budapesti, Dohány utcai székházában és az MCF Roma Összefogás Párt Baross utcai irodájában tartottak házkutatást.

Magyar Hírlap: álnévvel él és börtönviselt Kolompár új pártigazgatója

Csalás és hasonló bűncselekmények miatt ült börtönben tíz hónapot korábban *Dózsa István*, az ugyancsak büntetett előéletű Kolompár Orbán által vezetett MCF Roma Összefogás Párt új pártigazgatója és elnöki kabinetvezetője – értesült a Magyar Hírlap. A napilap csütörtöki számában arról ír, hogy úgy tudják: Dózsának akkor még *Csengery* volt a vezetékneve.

A Magyar Hírlap ismertetése szerint *Kolompár* azon a keddi sajtótájékoztatón jelentette be politikai formációjának új tisztségviselőjét, amelyen legújabb, egyelőre „formálódó” büntetőügye, a párt és az ugyancsak általa vezetett Országos Cigány Önkormányzat székházában tartott házkutatás miatt kényszerült magyarázkodásra. A cigányvezető politikai támadásnak minősítette az eddig folyamatban lévő három bírósági ügye mellett nemrég megkezdődött újabb ügyészégi nyomozást, amely egyelőre ismeretlen tettes ellen folyik, jogosulatlan gazdasági előny megszerzésének gyanújával.

Dózsa korábban a *Szepessy Zsolt* nevével fémjelzett Összefogás pártban tevékenykedett, ám onnan még decemberben menesztették – a Magyar Hírlap információi szerint azért, mert fény derült viselt dolgaira. Tudta pontosan, hogy mivel vádolják. Ötperces technikai szünetet kellett tartani, míg a védője elmagyarázta, hogy mekkora összegről van szó.

A hónap hírei • A hónap hírei

Ki nyer ma?

A BKV sztrájk napi összefoglalóinak az egykori vetélkedő címét is adhatnánk. Sajnos azonban a történések a játékhoz csupán annyiban hasonlítanak, hogy itt is két fél áll egymással szemben: az érdekképviselő és a munkáltató. Alábbi összefoglalónk a munkavállalók érdekképviselési lehetőségének hátterét mutatja be.

Mi alapján szerveződünk?

A Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény II. rész II. A szakszervezetek című fejezete rendelkezik a munkavállalók érdekképviselési lehetőségéről. E törvény alkalmazásában szakszervezetnek minden olyan szervezetet érteni kell, amelynek elsődleges célja a munkavállalók munkaviszonnyal kapcsolatos érdekeinek előmozdítása és megvédése. A szakszervezet joga, hogy a munkavállalókat anyagi, szociális és kulturális, valamint élet- és munkakörülményeiket érintő jogaikról és kötelezettségeikről tájékoztassa, továbbá a munkaügyi kapcsolatokat és a munkaviszonyt érintő körben tagjait a munkáltatóval szemben, illetőleg az állami szervek előtt képviselje.

Érdekképviselések

Az egyéni érdekek érvényesítése nem hatékony: ebből a felismerésből alakultak meg az első **szakszervezetek, érdekképviselési szervezetek**. A szakszervezet önkéntesen és hosszú távra létesített munkavállalói érdekszövetség, amelyet tagjaik az egyesülési szabadság alapján, saját szociális és gazdasági helyzetük javítása érdekében hoztak létre. Szakszervezet lehet szakmai és ágazati, vertikálisan pedig

országos, helyi, vállalati szintű is. Ma már előtérbe kerülnek az ágazati, szakmai szinten szerveződött (például mozdonyvezetők, nyomdászok által szervezett) szakszervezetek, akik egységesen lépnek fel a munkaadói oldallal szemben.

Az érdekképviselési szervezet keretet nyújt, összefogja, elősegíti az érdekek feltárását, megfogalmazását, egyeztetését, ezenkívül védelmet nyújt, képviselést biztosít a tagjainak. A tagság összefogva már partnerként léphet fel a munkavállalói oldallal szemben. Érdekképviselése természetesen mind a munkaadói, mind a munkavállalói oldalnak van, de a munkavállalói érdekképviselési szervezet jelen téma szempontjából fajsúlyosabb.

Kollektív szerződés, üzemi tanács

A szakszervezet jogosult a munkáltatóval kollektív szerződést kötni, amely a munkaviszonyra vonatkozó szabálynak minősül, és hatálya kiterjedhet mindazon munkavállalókra, akik az adott munkaadónál állnak alkalmazásban. A kollektív szerződés szabályozhatja a **munkaviszonyból eredő jogokat és kötelezettségeket** és az ezekkel kapcsolatos eljárási rendet, illetőleg a szerződést kötő felek közötti kapcsolatrendszert. Kollektív szerződést egyrészről a munkáltató vagy több munkáltató, másrészről a szakszervezet, illetve több szakszervezet köthet. A szakszervezet akkor jogosult

a munkáltatóval a kollektív szerződést megkötni, amennyiben az üzemitanács-választáson jelöltjei a szavazatok több mint a felét megszerezték. Abban az esetben, ha az adott munkáltatónál több érdekképviselési szerv is működik, akkor a kollektív szerződést az összes szakszervezetnek együttesen kell megkötnie. Ennek azonban az a feltétele, hogy a szerződést kötő szakszervezetek jelöltjei az üzemitanács-választáson együttesen megszerezzék a szavazatoknak több, mint a felét. A munkavállalók közösségét a munkaügyi kapcsolatokban részvételi jogok illetik meg, amelyeket az általuk választott üzemi tanács, illetőleg az üzemi megbízott gyakorol.

A munkáltató kötelezettsége

A munkáltató köteles döntése előtt a szakszervezettel **véleményeztetni** a munkavállalók nagyobb csoportját érintő munkáltatói intézkedések tervezetét, így különösen a munkáltató átszervezésére, átalakítására, szervezeti egység önálló szervezetté alakulására, privatizálására, korszerűsítésére vonatkozó elképzeléseket.

A munkáltatót **tájékoztatási kötelezettség** terheli az üzemi tanács irányában legalább félévente gazdasági helyzetét érintő kérdésekről, tevékenységi körének lényeges változtatásáról, a nagyobb volumenű beruházásokkal kapcsolatos döntésekről, a bérek, keresetek alakulásáról és más munkügyi statisztikákról.

Jogosítványok: mire vannak felhatalmazva a szakszervezetek?

A Munkatörvénykönyv alapján szakszervezeten a munkavállalóknak minden olyan szervezetét érteni kell, amelynek elsődleges célja a munkavállalók munkaviszonnyal kapcsolatos érdekeinek előmozdítása és megvédése. A munkavállalók jo-

gosultak a munkaszervezeten belül is szakszervezet létrehozására. A szakszervezet joga, hogy a munkaszervezeten belül szervezetet működtessen, s ezek működésébe tagjait bevonja.

A szakszervezet elsődleges jogosultsága, hogy **a munkavállalókat anyagi, szociális és kulturális, valamint élet- és munkakörülményeiket érintő jogaikról és kötelezettségeikről tájékoztassa** – függetlenül attól, hogy a munkavállaló szakszervezeti tag-e, avagy sem –, továbbá a munkaügyi kapcsolatokat és a munkaviszonyt érintő körben tagjait a munkáltatóval szemben, illetőleg az állami szervek előtt képviselje. A szakszervezet jogosult a tagját – meghatalmazás alapján – annak élet- és munkakörülményeit érintő kérdésekben bíróság, más hatóság, illetve egyéb szervek előtt képviselni.

A szakszervezet érdekében eljáró, a munkáltatóval munkaviszonyban nem álló személynek a munkáltató területére történő belépését a munkáltató nem tagadhatja meg, ha a szakszervezet a munkáltatóval munkaviszonyban álló taggal rendelkezik. A szakszervezetnek minderről a munkáltatót előzetesen értesítenie kell.

Tájékoztatáshoz való jog

A szakszervezet a munkáltatótól minden olyan kérdésben **tájékoztatást kérhet**, amely a munkavállalók munkaviszonnyal összefüggő gazdasági és szociális érdekeivel kapcsolatos. A munkáltató ezt a tájékoztatást és intézkedésének indokolását nem tagadhatja meg. A szakszervezet ezen túlmenően jogosult a munkáltatói intézkedéssel (döntéssel) kapcsolatos álláspontját, véleményét a munkáltatóval közölni, továbbá ezzel összefüggésben konzultációt kezdeményezni.

Ellenőrzéshez való jog

A szakszervezet jogosult **ellenőrizni a munkakörülményekre vonatkozó szabályok megtartását**. Ennek keretében a munkaviszonyra vonatkozó szabályok végrehajtásáról az érintett szervtől tájékoztatást kérhet, és a szükséges felvilágosítást, adatot rendelkezésére kell bocsátani.

A szakszervezet az ellenőrzés során észlelt hibákra és mulasztásokra a végrehajtásért felelős szervek figyelmét felhívhatja, és ha azok a szükséges intézkedéseket kellő időben nem teszik

meg, megfelelő eljárást kezdeményezhet. Ennek eredményéről az eljárást lefolytató szerv a szakszervezetet tájékoztatni köteles.

Kifogás

A munkáltatónál képviselettel rendelkező szakszervezet jogosult a munkavállalókat, illetve ezek érdek-képviselői szerveit közvetlenül érintő **jogellenes munkáltatói intézkedés** (mulasztás) **ellen kifogást benyújtani**. A kifogást a munkáltató vezetőjéhez, a kifogásolt intézkedésről való tudomásszerzéstől számított öt munkanapon belül kell benyújtani. Kifogást az intézkedés megtételétől számított egy hónapon túl nem lehet benyújtani.

Nincs helye kifogásnak, ha az intézkedéssel szemben a munkavállaló jogvitát kezdeményezhet. Ettől eltérően, ha a munkáltató a szakszervezeti tisztségviselő munkaviszonyát a közvetlen felsőbb szakszervezeti szerv előzetes egyetértése hiányában szüntette meg rendes felmondással, a munkáltatónál képviselettel rendelkező szakszervezet jogosult kifogás benyújtására.

Ha a munkáltató a kifogással nem ért egyet, egyeztetésnek van helye. A kifogással kapcsolatos egyeztető tárgyalást a kifogás benyújtásától számított három munkanapon belül kell megkezdeni. Ha az egyeztetés hét napon belül nem vezet eredményre, az eredménytelenség megállapításától számított öt napon belül a szakszervezet bírósághoz fordulhat. A bíróság nemperes eljárásban, tizenöt napon belül dönt. A kifogásolt intézkedést a munkáltató és a szakszervezet közötti egyeztető tárgyalás befejezéséig, illetve a jogerős bírósági döntésig végrehajtani nem lehet, illetve annak végrehajtását fel kell függeszteni.

Közzétételhez való jog

A munkáltató köteles biztosítani annak lehetőségét, hogy a szakszervezet az általa szükségesnek tartott információkat, felhívásokat, valamint a tevékenységével kapcsolatos adatokat a munkáltatónál szokásos vagy más megfelelő módon közzegete.

A szakszervezet joga, hogy munkaidő után, illetve munkaidőben a munkáltatóval történt megállapodás szerint a munkáltató helyiségeit érdek-képviselési tevékenysége céljából használhassa.

Munkaidő-kedvezmény

A munkáltató köteles a szakszervezet tisztségviselője számára **munkaidő-kedvezményt** biztosítani. A munkaidő-kedvezmény mértéke valamennyi tisztségviselőt figyelembe véve összesen – eltérő megállapodás hiányában – minden három, a munkáltatóval munkaviszonyban álló szakszervezeti tag után 200 szakszervezeti tagig havi két óra, 201–500 szakszervezeti tagig havi másfél óra, 501 szakszervezeti tagtól havi egy óra. E kedvezmény mértékébe a munkáltatóval való tárgyalás időtartama nem számít be. A munkaidő-kedvezmény felhasználásáról a szakszervezet dönt. A munkából való távolmaradást előre be kell jelenteni.

A munkaidő-kedvezmény

tartamára a tisztségviselőt **távolléti díj** illeti meg. A szakszervezet tagjai részére összesen – a szakszervezet által szervezett képzés, illetve továbbképzés céljára – a munkáltató köteles előzetes egyeztetés alapján minden tíz, a munkáltatóval munkaviszonyban álló szakszervezeti tag után évente egy nap rendkívüli fizetett szabadságot biztosítani. A szabadság igénybe vehető mértékét a szakszervezet határozza meg. A szabadság igénybevétele előtt a munkáltatót legalább harminc nappal értesíteni kell. A munkáltató és a szakszervezet megállapodhat, hogy a munkáltató a szakszervezet számára járó munkaidő-kedvezményből fel nem használt időtartamot pénzben megváltja. A megváltás összegét a szakszervezet csak érdekvédelmi tevékenységével összefüggő célra használhatja fel.

A hátrányos megkülönböztetés tilalma

A munkáltató nem követheti, hogy a munkavállaló **szakszervezeti hovatartozásáról** nyilatkozzék. A munkavállaló alkalmazását nem lehet attól függővé tenni, hogy tagja-e valamely szakszervezetnek, avagy nem, illetve megszűnteti-e korábbi szakszervezeti tagságát, vagy vállalja-e a munkáltató által megjelölt szakszervezetbe történő belépést. A munkavállaló munkavi-

szonyát tilos megszüntetni vagy a munkavállalót bármilyen más módon hátrányos helyzetbe hozni, megkárosítani szakszervezeti hovatartozása vagy szakszervezeti tevékenysége miatt. Tilos bármely jogosultságot vagy jutást valamely szakszervezethez való tartozástól, illetve az attól való távolmaradástól függővé tenni.

A szakszervezeti tisztségviselő védelme

A közvetlen felsőbb szakszervezeti szerv előzetes egyetértése szükséges a választott szakszervezeti tisztséget betöltő munkavállalónak a munkáltató által kezdeményezett más munkahelyre való beosztásához, továbbá munkaviszonyának a munkáltató által rendes felmondással történő megszüntetéséhez. Az ilyen tisztségviselővel szemben alkalmazandó rendkívüli felmondás előtt előzetesen ki kell kérni a megfelelő szakszervezeti szerv véleményét, illetve az Mt. 109. §-a szerinti jogkövetkezmény alkalmazásáról, valamint a változó munkahelyre alkalmazott tisztségviselő más munkahelyre való beosztásáról a megfelelő szakszervezeti szervet előzetesen értesíteni kell.

A szakszervezet a munkáltatói intézkedéssel kapcsolatos álláspontját a munkáltató tájékoztatásának átvételétől számított nyolc napon belül írásban közli. Ha a tervezett intézkedéssel a szakszervezet nem ért egyet, a tájékoztatásnak az egyet nem értés indokait is tartalmaznia kell. Ha a szakszervezet a véleményét a fenti határidőn belül nem közli a munkáltatóval, úgy kell tekinteni, mintha a tervezett intézkedéssel egyetértene.

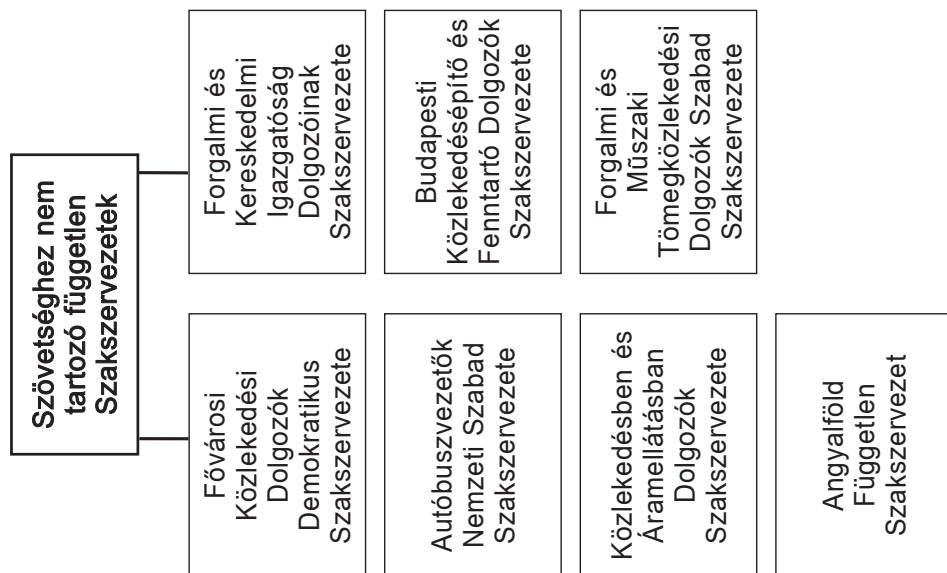
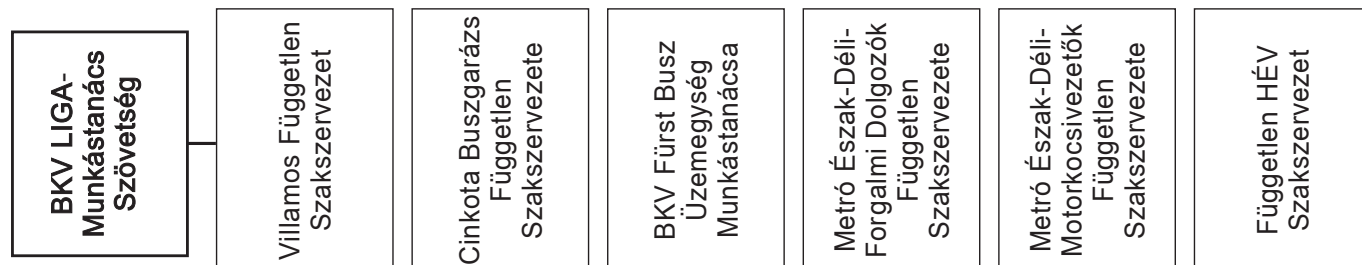
A tisztségviselővel szembeni rendkívüli felmondás esetén a szakszervezet a tervezett intézkedéssel kapcsolatos véleményét a munkáltató tájékoztatásának átvételétől számított három napon belül köteles közölni. A tisztségviselőt a munkajogi védelem a megbízatásának idejére, illetve annak megszűnését követő egy évre illeti meg, feltéve, ha tisztségét legalább hat hónapon át betöltötte.

Reprezentatív szakszervezet

Reprezentatívnak azt a szakszervezetet kell tekinteni, amelynek jelöltjei az üzemi tanácsi választáson a leadott szavazatok legalább tíz százalékát megszerzik. Ha a munkáltatónál több üzemi tanácsot választanak, a reprezentativitás meghatározásakor az egyes üzemi tanácsi választásokon elért eredményeket össze kell számítani. Reprezentatívnek kell tekinteni azt a szakszervezetet is, amelynek a munkáltató azonos foglalkozási csoporthoz (szakmához) tartozó munkavállalóinak legalább kétharmada a tagja. Reprezentativitás meghatározásánál, ha az üzemitanács-választás az Mt. alapján érvénytelen, a választás első fordulóját kell figyelembe venni.

A BKV Zrt. érdekképviselési szervezeteiről

A BKV Zrt. és jogelődjei szakszervezeteinek története régire nyúlik vissza. Az első szakszervezet megalapításának időpontjáról nincsen pontos adat, de 1937-ben már voltak jegyzett szakszervezeti tagok, így a megalakulás ennél az időpontnál korábbra tehető. **A BKV Zrt.-nél jelenleg 26 szakszervezet van,** amelyek az alábbi táblázatban látható struktúrában működnek.

A BKV Zrt. cégvezetése a társaságot érintő jelentős döntések előkészítésébe bevonja a szakszervezet képviselőit. A Humánpolitikai Igazgatóságon külön szakterület foglalkozik a szakszervezetekkel, annak érdekében, hogy az együttműködés még közvetlenebb és hatékonyabb legyen. Rendszeresen tárgyalnak, bevonva az érdekvédőket a stratégia kialakításába. Az együttműködés minősége az ügytől és a szakszervezettől egyaránt függ. A cég belső átalakulása, amely a hierarchia minden szintjét áthatja: a felső vezetéstől az alsóbb munkakörökig, magával vonja az érdekszervezetek rendszerének, működésének változását is. Egyes szakszervezetek egyfajta **generáció- és szemléletváltáson** estek át, és olyan emberek a képviselőjük, akik jogi vagy gazdasági végzettséggel rendelkeznek, ami nem elhanyagolandó, amikor a költséghatékonyság nevében meghozott intézkedéseket, a cég profitorientált elképzeléseit kell megérteni. De nem mindegyik szakszervezettel lehet konstruktívan együttműködni, hiszen a konzervatív, állami céghez és gondolati világhoz szokott érdekszervezetekkel nehezebb megérteni a cég üzleti szemléletét.

Érdemes megemlíteni, hogy az egyes szakszervezetek közötti **érdekvégyenesítés között is különbséget kell tenni**. Példának okáért: a BKV rövid- és középtávú finanszírozási javaslatának kidolgozásával kapcsolatosan a Metró KDSZ szakszervezet a kötöttpályás érdekképviseltek nevében egykoron úgy nyilatkozott, hogy ha ez nem történik meg, akkor sem sztrájkolnak, ők csak bérkérdésekben és a munkahelyek védelmében teszik le a munkát. Ezzel szemben például a buszos érdekképviseltek finanszí-

rozási problémák esetén sem zárták ki a sztrájk lehetőségét.

A BKV Zrt. szakszervezetei részéről tehát hatásos fegyvernek bizonyul a **sztrájkfenyegetés** a társasággal folytatott bértárgyalásokon: rendszerint sikerül megállapodni a béremelésről illetően. A fővárosi közlekedési cég szakszervezeti szempontból különleges helyzetben van, a szervezetség soha nem csökkent 80 százalék alá. A dolgozók számára viszonylag könnyebb az érdekvégyenesítés, köszönhetően a cég stratégiai szerepének és az emiatt rá irányuló figyelemnek. Jelenleg a vállalat 12,5 ezer alkalmazottja közül 10,5 ezren szakszervezeti tagok.

Lehetőségek

A szakszervezet mindig azokkal a kérdésekkel foglalkozik, amelyek a munkásokat a leginkább érintik. Ha az a munkanélküliség, akkor szervezi a **tüntetéseket, beadványokat** készít a hatóságokhoz, képviselőikön keresztül a **törvényhozásnak** is üzen. Rendkívüli kongresszusokon felhívja a figyelmet a munkások tarthatatlan helyzetére, a munkakörülmények javításáért pedig, ha kell, sztrájkokat szervez, segíti a munkahelyi kollektív szerződések megkötését.

Fontos a tagság szociális, gazdasági érdekeinek védelme, a szakszervezet területén dolgozók és nyugdíjasok érdekképvisellete, érdekvédelme és érdekvégyenesítése. Különös figyelmet fordít a munkavállalók foglalkoztatására, a bér és jövedelem alakulására, a munkafeltételekre, az emberhez méltó munkakörülményekre, a munka, egészség és környezetvédelemre, a szociális helyzetre, a szakmai képzésre és a szakszer-

Foto: AP

vezeti jogok érvényesülésére. Az információ, a tájékoztatás és a nyilvánosság biztosításával segíti érdekképviselési munkát.

A leggyakoribb: a munkaügyi konfliktus, avagy munkaügyi viták rendezése és eszközei

Természetesen a **béremelésről** folyik a legtöbb vita a munkáltató és a munkavállalók között, ez a leggyakoribb munkaügyi konfliktus a BKV Zrt.-nél is. Ezenkívül a többlettárgyalások kiharcolása, a **munkakörülmények javítása** miatt ültetik tárgyalóasztalhoz a szakszervezetek a munkaadókat.

Az érdekképviselőknél egyébként egyáltalán nem éri meg sztrájkot szervezni, ilyenkor ugyanis az ügynevezett sztrájkalaphoz szükséges finanszírozni munkabeszüntetés esetén a dolgozók kiesett bérének egy részét. A szolidaritási pénztitkos, legtöbbször a szervezetek sem tudják egymásról, kinek mennyi a tartaléka, ám ha szükséges, kisegítik egymást. A szakszervezetek tagdíjából, illetve a civil- és állami szférából, pályázati úton nyert forrásokból tartják fenn magukat. A tagdíjak mértéke szervezetenként változó, de általában a havi bruttó bér 0,5–1 százaléka körül alakul.

A rossz gazdasági helyzet rendezése érdekében követelésük nem teljesítése esetén **sztrájkot** tartanak. Az elmúlt években többször lehettünk „részesek” ezen eseményeknek. Az érdekképviselők többek között azért kérték/kérik, hogy az állam növelje a normatív támogatást, és a finanszírozás átalakításával teremtsen meg a cég stabil működését, a főváros pedig vállalja át a közlekedési vállalat tartozásából keletkezett kamatterheket, vagy ennek megfelelő támogatással segítse a cég működését. Meg kell jegyezni: olykor a szakszervezeti egyeztetés két szinten folyik: egy a sajtó és egy a tárgyalás szintjén.

A követelésekkel szemben azonban ott áll a tulajdonos, amely nem foglalkozik a milliárdos veszteséggel, pedig lassan a cég hitelfelvételre kényszerül. A dolgozók lehetetlen munkakörülmények között dolgoznak, ugyanis például az alkatrészek hiánya, megfelelő technikai felszereltség hiánya, elavult autóbusz léte komoly problémát okoz – ezt hűen tükrözik az elmúlt időszak autóbusz-balesetei.

Fontos a szakszervezet **kommunikációja**: ugyanis ismertetni kell az utazóközönséggel az érdekképviseltek álláspontját és követeléseiket. Ezt nem csupán az emberek felé történő egy-

szerű bejelentési kötelezettséget jelenti, de az adott céllal, munkavállalókkal való szolidaritás megteremtését is.

A munkahelyi érdekképviselő szerepe a szervezettefejlesztésben

A változási folyamatok sikerre vitelében a **személyes tanácsadás** az az alap, amelyre a hatékonyságot és eredményességet növelő szervezettefejlesztési és változáskezelési folyamatok építhetnek. Ezek a nagycsoportos – akár a cég egészére kiterjedő – és kiscsoportos fejlesztő munkahelyek/tréningek a változással szembeni félelmek kimondásával, az alternatív vagy az eredeti javaslatokat gazdagító lehetőségek felszínre hozása révén hatnak a változási folyamat eredményességére.

A változások elfogadásához és azok végigviteléhez a **munkatársak elkötelezettségére**, és ennek az elkötelezettségnek a megalapozásához **bizalomra** van szükség. Ezt a bizalmat, megerősítheti vagy megteremtheti a **megszólíttasság-érzés** és annak a tudata, hogy a gondolatok, érzések és ötletek megoszthatók a vezetéssel. A vezetés iránti bizalom és a változási program sikere iránti elkötelezettség adja meg azt az alapot, amelyre építve a munkatársak együttműködési és probléma-megoldási készségének a fejlesztése tartós eredménnyel kecsegtet. Ennek kialakításában nagyobb szerepet kellene szánni az érdekképviselőeknek, hiszen ezek azok, amelyek egyfajta „összekötő kapocs” szerepét töltik be a felsővezetés és az egyszerű munkás ember között. Átala válnak áthidalhatóvá a különbségek, nagy szerepe mutatkozik a változások munkások

számára történő megértésében is.

Nem elegendő az érdekképviselői rendszerhez tartozó – bár kétségkívül hatásos – eszközök alkalmazása, mint önszegélyezés, üdültetés, öntevékeny kulturális és sportmozgalom, különböző kedvezményes

szolgáltatások nyújtása. Alapvető törekvés kell, legyen, hogy az érdekvédelem jogi garanciái bővüljenek, s olyan alkupozíciók nyugvó, eredményes érdekegyeztetési rendszer, szociális párbeszéd működjön, amely megteremti a korszerű politika, a biztonságos

foglalkoztatás, valamint az európai uniós szintű kereseti, szociális és nyugdíjviszonyokhoz közelítés feltételeit. Alapvető feladat kell, legyen a szakszervezeti tagság kollektív és egyéni munkavállalói, szakmai, szociális érdekeinek védelme.

A szakszervezeti mozgalom jogszabályi hátterével kapcsolatban elmondható, hogy a törvényi feltételek ugyan adottak, de országos szinten alacsony a szervezetségi szint, nem használják ki a lehetőségeket, nincs kultúrája az érdekvédelemnek. A kevés magyarországi munkabeszüntetés hátterében azonban más okok is meghúzódnak. Munkaügyi konfliktus esetén a legtöbb munkavállalói érdekképviselő tárgyalni és megállapodni akar, nem pedig sztrájkolni. Felelősséggel sztrájkot szervezni nehéz, nincs erős szolidaritás, a dolgozók többsége félti az állását, így nem szívesen áll ki a jogaiért; ha érdekvita alakul ki, a hazai munkaadók többsége hajlandó meghallgatni a szakszervezetet, és kompromisszumot kötni. Ezt bizonyítja egyébként, hogy az utóbbi években több törvény is szakszervezeti nyomásra született meg. Ilyen például a szakképzetteknek járó garantált bérminimum bevezetése, vagy a korkedvezményre jogosító munkakörökhöz kapcsolódó jogszabályi háttér rendezése.

Ugyanakkor az érdekképviselő nem minden munkáltatónál van jelen. Éppen ezért gyakran magának a munkavállalónak kell egyénileg érvényesítenie jogait a munkáltatóval szemben. A gyakorlat azonban azt mutatja, hogy ezek túlnyomó részben „eleve halálra ítélt” kezdeményezések, mert a munkáltató „lesöpri” az egyén érveit. Gyakran az egyén fél fellépni önmaga érdekében, hiszen reális veszélye van annak, hogy érdekvédelemmel szembe fordított munkaviszonyának megszűnését is jelentheti.

Európai összehasonlításban viszonylag keveset sztrájkolnak a magyar munkavállalók. A német szakszervezetekhez közel álló Hans Böckler Alapítvány 17 országra kiterjedő tanulmánya szerint honfitársainknál csak a németek, a svájciak, a lengyelek és a hollandok nyúlnak ritkábban a csoportos munkabeszüntetés eszközéhez. Magyarországon a foglalkoz-

tatottak közül csupán 550 ezren léptek be valamely szakszervezetbe. A KSH adatai szerint többségük a 40–54 év közötti korosztályhoz tartozik. Több mint 816 ezer dolgozót véd viszont kollektív szerződés. Az érintett alkalmazottak 60 százaléka állítja: a szakszervezet és a munkáltató közötti megállapodás és a kollektív szerződés befolyásolja a bérük mértékét.

A munkáltatók kivételével rendszerint egyetértés van arra vonatkozóan, hogy érdekképviselőre igenis szükség van, hiszen a munkavállalók érdekeit csakis így lehet képviselni. A munkáltatók ugyanis önként igen nehezen nyújtanak béremelést az ott dolgozóknak.

Fontos azonban megjegyezni, hogy hiába a szakszervezet, az emberek valódi képviselője nem mindig jelenik meg, sok esetben nincs meg a szakszervezet és a munkavállalók kapcsolata. Nincsenek fórumok, ahol a szakszervezet képviselői hatékony párbeszédet folytatnának a munkavállalókkal. Éppen ezért lát sokszor napvilágot egy-egy sztrájk fenyegetettség kapcsán a híradásokban a munkavállalók véleménye, miszerint őket senki nem kérdezte meg. A munkáltató által tett ajánlatot az egyes személyek, munkavállalók már lehet, hogy elfogadnák akkor, amikor a szakszervezet képviselője még mindig – hiábavalóan – tárgyalni akar. Sokak véleménye, hogy a szakszervezetek nem mindig a dolgozók érdekeit tartják szem előtt. Ugyanakkor olyan tapasztalat is van, hogy a munkabeszüntetésben résztvevők bizonyos szankciókban részesülnek, nem biztos, hogy a jövő hónapban is lesz munkahelyük ...

Ki teremt igazságot? Érdekvédelemre igen is szükség van, hiszen a társadalom döntéshozatali rendszerében, így a munkáltatók irányába is fel kell lépni az esetleges hátrányos és jogellenesen megkülönböztetett helyzetbe jutás ellen, legyen szó akár élet-, akár munkakörülmények javításáról.

Bódvalenke nagy esélye Freskófalu a határon

Cigány népmesék, eredetmondák elevenednek meg a házfalakon. A szlovák határhoz közeli Bódvalenkén idén jött létre a világ első szabadtéri cigány festészeti tárlata. Az ötletgazda – befutott budapesti vállalkozó asszony – ideje nagy részét a mélyszegénységben élő roma faluban tölti, s azt mondja: sose volt ennél boldogabb.

Mindjárt a falu határát jelző táblánál elének tárul az első színpompás freskó. Hatásos kezdés, muszáj megcsodálni közletről. A kép a Nap és a Hold elrablását ábrázolja. „Egy testvérpár szabadította ki őket a sárkányok fogságából. Amelyik a Holdat menekítette, megsápadt, az ő utódaiból fehér emberek lettek; a másikat megsütötte a Nap, így keletkeztek a romák” – magyarázza a melélnék szegődő, tízéves forma kisfiú. „Amott a füvet én fes-

tettem” *Tetszik látni?* – bökö egy zöld foltra.

– Mindegyik kép közös alkotás. Eleve így terveztük, hiszen az együttes munkaközösséget teremt – hangsúlyozza *Pásztor Eszter* is, a projekt megálmodója. – Ha az itteniek magukénak érzik a műveket, óvják, védik és büszkéek rá. Talán ez utóbbi a legfontosabb. A falunak ugyanis semmije se volt eddig, amire büszke lehet.

Bódvalenke mára szinte roma gettóvá vált, kétszáz-

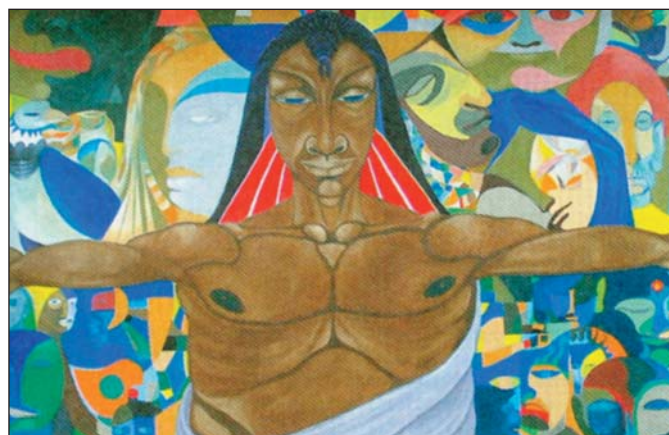
egynéhány lakójának kilencven százaléka cigány, jelentős részük nem végezte el a nyolc osztályt, sokan írni-olvasni se tudnak. A faluban nincs csatorna, a vezetékes víz nem iható.

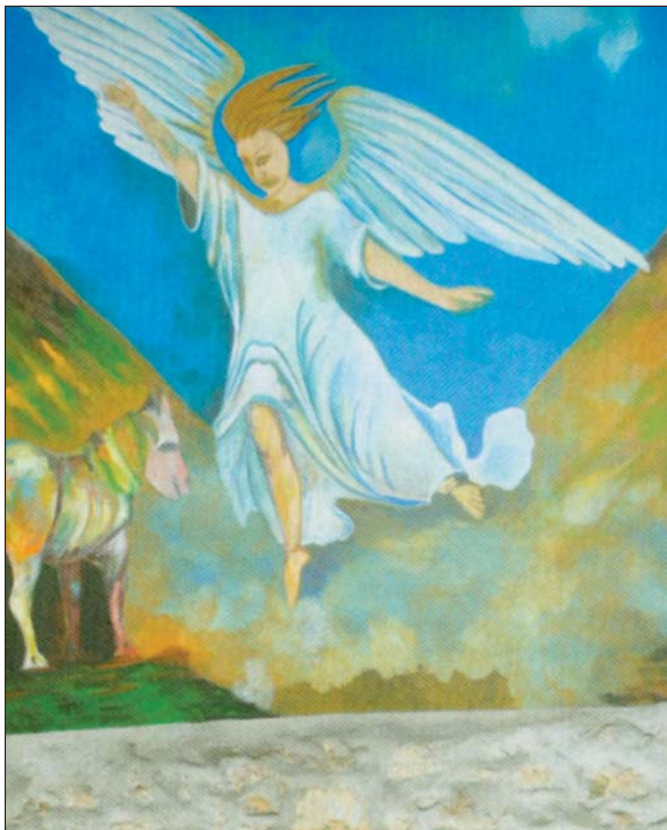
A munkaképes korúak felét közmunkában foglalkoztatja az önkormányzat, egyéb munkalehetőség nem akad se helyben, se a környékben – tudom meg Esztertől.

Egy hajdani módos gazda háza lett Eszter alapítványának (Európai Műhely Kulturális és Közművelődési Társaság) támaszpontja a falu közepén. Csirkepörköltet kapunk ebédre, közben a kezdetekről mesél. Nem szeretné, ha bárki altruista miszsióknak tartaná, amit Bódvalenkén csinál, szögezi le. Patinás tolmács- és fordítócétet visz Budapesten, a szak-

Nyers, de nem naiv

Ami a bódvalenkei falakon látható, felkeltheti a művészeti szakemberek figyelmét is. A kortárs művészetben egyre nagyobb teret kap az, amit a hazai hatvanas-hevenes években még „naiv művészet” elnevezéssel illettek. Ma a szakemberek „outsider art”-ről beszélnek, azaz a hivatalos kultúrán kívül létrejövő művészetről. Ennek komoly irodalma is van már. Franciául „art brut”-nek („nyers művészet”-nek) is nevezték ezt a nehezen körülhatárolható területet. Mindazok alkotásait ide érthetjük, akik nem kerülnek a művészet intézményes keretei közé: nem a művészeti iskolák, múzeumok, galériák világa az otthonuk. Lassan azonban ide is „beengedik” ezt az irányzatot: 2007-ben, története során először a *Velencei Biennále* egy egész kiállítást szentelt a ma élő cigány művészeknek, köztük számos magyar alkotónak. Bódvalenke sem esélytelen tehát: akár a hazai művészettörténet részévé is válhat.

mában mindent elért. Elvált, a gyerekei felnőttek – úgy érezte, unatkozik, miközben rengeteg energia és szeretet lakik benne, amelyet ki kellene adnia magából. Aztán 2007-ben meglátta a masírozó Magyar Gárdát a tévében, és iszonyúan dühös lett.

– Arra gondoltam, hogy bár a szegénység valóban súlyos feszültségeket gerjeszt, embercsoportokat megfélemlíteni nem megoldás. Nem vonulgatni kell, hanem tenni valamit a szegénység ellen! – mondja. – Ebbe a faluba egy barátom hozott el tavaly télen, egy szörnyen hideg, ködös napon. Azonnal tudtam, épeszű vállalkozó ide nem fektet be. Viszont láttam, hogy a falu fekvése gyönyörű, és hirtelen bevilant egy emlék. Egyiptomban két órát buszoztunk, hogy megnézzünk egy települést, ahol ki voltak festve a házfalak. Tolongtak a turisták, ettek-ittak, ajándéktárgyakat vásároltak, és az őslakosok remekül megélték ebből a sivatag közepén.

Eszembe jutott, hogy Bódvalenke épp kétórán van Budapesttől, a turista-kedvenc Aggtelektől pedig mindössze tíz kilométerre.

Sokáig csak beszélgetni járt ide. Bolond pesti nő, rebesgették sokan. „Az én falumat ne pacsmagolja össze senki” – kiabáltak mások. Hónapokig győzködte a helyieket: igenis változtathatnak az életükön, ha akarnak. Lassan szövetségessé lett határon innen és túl, a falugyűlés is mellé állt, így megpályáztatta a házfalakat, s a májusi első freskót még nyolc követte. Szívbemarokolóan szép, néma üzenetek a roma sorsról. Magyarországi cigány festők alkották mindet, legtöbbet közülük a miskolci Horváth János, a projekt művészeti vezetője. Jövőre külföldi művészeket is hívnak, és ha elfognak az ablaktalan falak, talán sort kerítenek a homlokzatokra.

Eszter szerint a freskó: eszköz. Önkifejezés és figyelemfelkeltő turistacsalo-

gató. De már vannak eredmények is. Az utcákról eltűnt a bokáig érő szemét, a majdani kézművesház felújításra vár, és ahol idáig művelődési ház, iskola, sőt kocsmá se volt, most teleház működik négy számítógéppel, festő, rajzoló, mese-mondó, korrepetáló foglalkozásokkal. Délutánonként ott nyüzsög az összes gyerek, no meg az ifjú papák-mamák.

A falusi turizmust a freskókon kívül a falu határában elterülő lápra alapozza **Pásztor Eszter**. Páratlan érték, amelyen egyelőre fölvezesedett, életveszélyes házak állnak. Ezeket tavaszig ledózerolják (a négy család átköltöztetésére pályázati pénzt nyert az alapítvány), utána visszaadják a lápot a természetnek – az Aggteleki Nemzeti Park szakemberei készítik a tanösvények útvonaltervét és az ismertető táblák szövegét.

– Amíg Eszter nem volt, álom se volt. Még nem változott semmi, de legalább már álmaink vannak – fogalmaz **Rusznák Zsolt**. Egy lápi házban váltunk szót, fejünk fölött az ég; a tető felét elvitte a vihar. Zsolt a közmunkások csoportvezetője, de szolgáltatási szervezetet tervez hetedmagával, kis vendéglőt, kempinget, lovas szekeres kocsi-káztatást, helyi piacot.

Gírhiny Rozália magyar-ként romához ment nőül, a gazdálkodás tudományát otthonról hozta. Évek óta tart tyúkot, nyulat, disznót, de tehenet is szeretne.

– Fejnék, túrót fonnyasztanék, vaját köpülnék, ellátnék vele ismerőst, idegent, jól járna mindenki – mondja.

Miklós (ő is **Rusznák**), mint szinte mindenki a faluban) pedellusi helyét meg-

tartaná a bódvaszilasi iskolában, mellette lápi vezető lenne félállásban.

Állunk a satnya tujákkal övezett világháborús emlékműnél a főtéren. Eszter arról beszél, hogy lombos fákat ültetnek, a most még düledező csűrbe látványkonyhát képzeltek, ahol asszonyok sütik majd sparhelten a vakarót (kovásztalan cigánykenyér), és a napernyők italreklám helyett helyi készítésű vesszőfonatok lesznek. Jövőre megrendezik az első **Sárványünnepet** mindenféle mulatsággal: sárványeregető versennyel, sárványkészítéssel, sárványrepülő bajnoksággal. Hozzáteszi: a mesebeli lápi sárványt ünneplik, aki tavasszal éled, olyankor nyílik a kockás lilium, a láp védett virága. Amikor azt kértem, mit akar mindezzel elérni, Eszter így válaszol:

– Szeretnénk, ha ez az Isten háta mögötti falu az európai cigány festészet temploma lenne. Csodálják csak a népek, mit tudnak a roma művészek. Egy cigány falut nyitunk meg a világnak, ahová a többségi társadalom jár majd gyönyörködni. Ilyesmi – tudtommal – sehol nem történt eddig. Vannak tiszta, rendes porták, ahol ragyogóan főznek. Gizi néni már idén elhíresült a remek kosztjáról. Tehát néhányan már megtapasztalták, be lehet térni a roma házakba, le lehet ülni az asztalukhoz, lehet velük beszélgetni. Hogy kedvesek, szeretetre méltóak, éles eszűek és jó a humoruk. Nem találkoztam még olyannal, aki ne akarna visszajönni. És olyan-
nal se, akinek esetleges előítéleteit ne söpörték volna el a bódvalenkei élmények.

**Nők Lapja,
Sombor Judit
2009. november 18.**

100 éve született László Mária

László Mária az első cigány származású értelmiségi nő, az első cigány származású politikus volt. Élete, munkássága, kitartása mindannyiunk számára tanulságos, olyan láttelet, amely kiválóan érzékelteti a különböző társadalmi rendszerek, ideológiák viszonyát a tömegből kitűnő emberhez, csoporthoz. Egyéni életsorsa jól mutatja, hogyan nyitott utat, az eötvösi, a klebelsbergi oktatás- és társadalompolitika az iskolázatlan emberek gyermekei számára, s majd az egypártrendszer diktatúrája hogyan használata fel, s hogyan tette félre az emberek, a nép hangján szólókat. László Mária életének, munkásságának iskolai oktatásban történő megismertetése nagyban hozzájárulhat az előítéletekkel teli cigánykép megváltoztatásához.

1909. november 17-én született Nagykátán. Édesanyja **Czinka Rozália** 13 gyermeket szült, közülük hatan egészen kicsi korukban elhaláloztak. Édesapja, **László Farkas** lovakkal kereskedett. A megállapodott, viszonylag jó anyagi körülmények között élő család megfelelő háttérrel nyújtott a gyermekek számára a tanuláshoz. A szülők jó kapcsolatot ápoltak a nem cigányokkal. Tárgyi- és szokáskultúrájuk hasonlított az átlagos körülmények között élő parasztsághoz. Az iskoláztatás társadalmi kiszélesítése, a korabeli reformok elérték a László család gyermekeit is. Volt, aki tanárrá, újságíróvá, s volt, aki hivatalnokká vált közülük.

Az első cigány értelmiségi és politikus nő élete, sorsa, munkássága először nagyon sok kérdés, rejtély elé állított. Miután mélyebben áttanulmányoztam a Néprajzi Múzeumban található hagyatékát, és találtam valakit, aki mesélt róla és a közös emlényeikről, mintegy összeállt bennem a film. A film egy cigány kislányról, aki a falu összebújt házaitól jóval távolabb, egy vert falú, nádfedeles, szobakonyás házikóban született. Kinőve a

tulipános bölcsőt, mesébe feledkezve édesden eszi a hamuban sült krumplit, majd mély álomba merül a nagymamája kötényéhez bújva. Később látom a cserfes, mosolygós, fürgé kislányt, aki a vásárokról hazatérő édesapját kedves, pergős beszédjével fogadja. Boldog, mert iskolás lehet, s mert ő is olvashat és írhat, mint a nagyok.

A szülők féltve, de elengedik egy másik, nem csak a cigányok számára új világba. Levelezést folytat gróf **Apponyi Alberttel, Kéthly Annával**. Aktívan tevékenykedik a szociáldemokrata pártban. Szabadidejében a cigányok körében végez segítő, felvilágosító munkát. 1933-tól belső újságíró a Balatoni Kurírban. **Rafael László Mária**, illetve **Ivanka Mária** néven, vagy név nélkül jelennek meg írásai.

A franciás külsejű, hosszú, dús, fekete, hullámos hajú lány budai villákban, magas hivatalokban készít interjúkat a világ dolgairól, az úri életről, a gazdaságról. 1937-ben megszervezi a pándi cigányok elnyomással szembeni tiltakozó megmozdulását. Ezért kommunista gyanúként egy rövid időre letartóztatják, ezt követően

évekig csendőri megfigyelés alá vonják. Nem kap állást sehol sem. Tudja, hogy a náci propaganda munkaerő kölcsönző szolgálata mögött kommunisták, fogyatékosok, zsidók, cigányok tömeges kiirtása folyik.

Rajong az irodalomért, a művészetekért, ötletes bravúrokkal állít színpadra különböző műveket. Mégis, talán az ösztöne, talán valamelyik jóakarója tanácsa alapján a vészkorszak ideje alatt a „pöttyös kisasszonyok” uniformisában bújik. Hogy ne legyen szem előtt, bekapcsolódott az Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Nemzeti Munkaszolgálatának munkájába. 1944. január 9-én kiállított igazolványa szerint a fenti intézmény sajtó eladója. A szervezeten belül az erdélyi tájakat járva segít a szegény, magyar ajkú családoknak a gyermeknevelésben, a háztáji munkákban. Ebben az évben Fonyódon a március 15-i ünnepély alkalmából „Petőfi lelke” című színpadi előadást rendez.

Ekkor éri halálos lövés a 35 éves, zsidó származású barátnőjét Budapesten, a nyílt utcán. Magához veszi annak árván maradt két éves kislányát, felneveli, tanítat-

ja, férjhez adja. A háború utolsó évében dohos pincékben óvja nevelt kislányát, unokatestvéré, **Pécsi Ilona** látja el őket élelemmel.

A felszabadulás után a Gresham-palota sajtó osztályán dolgozik, négy szobás polgári lakásban él. Közben szervezi a cigányzenészeket, a hagyományos mesterségeket folytatókat, akiket példaként szeretne a cigányság elé állítani.

1947-től kezdve kapcsolatot keres a különböző minisztériumokkal, pártfunkcionáriusokkal. Elkészíti a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségének (MKCSZ) Alapszabályát. Felirat formájában megfogalmazza a hazai cigányság fejlődésbe való bekapcsolásának módját. A feliratot elküldi több minisztériumi tárcához is. A tárcák illetékesség hiányában kérését elutasítják.

A szocialista kormány, amely azt állította magáról, hogy minden társadalmi és kulturális csoport számára egyenlő fejlődést kínált, nem hagyhatta figyelmen kívül László Mária feliratát. 1955-ben a Minisztertanács kezd az ügygel foglalkozni.

L. Mária a következő módon indokolja egy cigá-

nyokkal foglalkozó szervezet létrehozásának szükségességét:

Bár a legnagyobb létszámú népcsoport vagyunk, s bár alkotmányunk 49.§-a kimondja a nemzetiségek nyelvének hivatalos használatát, úgy az oktatásban, mint a hivatalos használatban, miután a cigányokról sehol sem esik szó, kiestünk a haladás hivatalosan biztosított menetrendjéből, véletlen szerencsétől, jó szándékú emberektől függ sorunk, de komplikációk kivizsgálásánál az előítéletek zöme teljes erővel sújt le ránk. Ez, mint szomorú tragédia nyilvánul meg életünkben, s belőle, ha kormányzatunk nem segít nincs emberi felemelkedés. Ebből fakadóan, mint sérelmet, mint hiányosságot kell megállapítanom azon körülményt, hogy bár alkotmányunk kimondja: azt ahol 15 nemzetiségi gyermek van, a szülők kívánságra a nemzetiségi oktatást be kell ve-

zetni. Ezzel szemben közel 300 lélekszámú cigány települések 95%-a analfabéta, iskolás évfáratú gyermekei nem nyernek oktatást. Saját nyelvüket is hibásan beszélik. S, bár nyelvük hivatalos használatát nem kérjük, de kifejezik azon óhajukat, hogy ősi nyelvük használatát, mely csökkenőben van, megtarthassák.

Mintegy kétévi gondolkodás, mérlegelés után a Minisztertanács úgy döntött, hogy támogatja a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségének megalakulását. Akkor már néhány hónapja működtek más kisebbségi szervezetek is, mint a Román Kulturális Szövetség, a Délszláv Szövetség. Az MCKSZ is a nemzetiségi főosztály irányítása, felügyelete alá került.

1957. október 15-én a hivatalos megalakulás első napján László Mária a német lágerekből visszatért analfabéta cigányok kártérítési ügyében folyamodott a meg-

felelő szervezethez, egyben határidő módosítást kért a túlélők felkutatására.

Javaslatot tett egy cigány népi együttes felállítására, melynek indoklásában a következőket írta:

A cigány népművészet nem azonos azzal, amit az egész világon cigányzeneként ismernek, annál kétségkívül értékesebb és eredetibb, közelebb áll a magyar népművészethez. A nagyközönség előtt mind belföldön, mind külföldön ismeretlen. Ezeknek a kincseknek a feltárása kötelességünk.

Majd másfél éves működése alatt roppant, tervező, szervező készségről, teherbírásról tesz tanúbizonyságot. Mintha tanulta volna, hogyan kell egy sokrétű, tárcaközi, nagyszámú önkéntest mozgató szervezetet irányítani.

Azt remélte, hogy a felvilágosító munka mind a cigányok, mind a cigányokkal dolgozók körében elfogadást vált ki. Ez sok esetben

így is történt, több pedagógussal levelezett. A felnőttek és gyermekek számára analfabéta osztályokat szervezett, pedagógus napon dísz-táviratban köszöntö meg a pedagógusok áldozatos munkáját.

Jó szónok volt, egy-két mondattal becsalogatta a telepi cigány lakosság problémáit a népfront, a vöröskereszt, zöldkereszt dolgozóinak szívébe. Kezdeményezésére indultak el azok a felmérések, amelyek a romák iskoláztatása, lakhatása, egészségi állapota javítását tűzték ki célul. Neki köszönhető, hogy roma és nem roma aktivisták az iskoláskorú roma gyerekek tömegeit írták be az iskolákba, ha részben adminisztratív módon is, de elkezdődött a romák tömeges iskoláztatása.

Egy év alatt 14 vasipari KISZ-t szervezett, melyek lábra állásuk után betömörültek a Vasipari Szakszervezetbe. A KISZ keretein

László Mária (a kép bal szélén)

belül működő 50 fős Rajkó Zenekar 4–14 éves növendékei számára nem volt megfelelő gyakorló hely. Tevékenységének első negyedévében pártfogása alá vette a zenekart, jelentősen javított a tárgyi ellátottságán.

Bár nem tervezte, hogy állásközvetítő szolgáltatást is megvalósít, de, kiderült, hogy a szövetséghez forduló romák többsége valamilyen munkaügyi kéréssel fordult hozzá. Ezért adminisztrátorával és helyettesével, **Gere Györggyel** naponta helyeztek állásba cigányokat.

Gere György 1959 februárjában így ír tapasztalatairól: „*A fekete bőr, tarka ruha gyakran szorgalmas és becsületes munkáskezet takar*”.

A negyedéves beszámolók sorra kitértek ennek a feladatnak az ellátására, valamint arra is, hogy a munkatársak, munkáltatók egy cigány esetében ugyanazt a negatívumot sokkal súlyosabbnak ítélik meg, mint egy nem cigány esetében.

1954-ben a Minisztertanács és a Belügyminisztérium elrendelte a személyi igazolvány rendszer bevezetését. A rendelet és végrehajtási utasításai nem tartalmaztak olyan kitétel, amely a cigányság megkülönböztetését előírta volna. „Pótlólagos intézkedésként” azonban 1955-ben a Belügy Minisztériumban megfogalmazták, hogy a „*kóbor cigányokat*” (becslésük szerint 20–25 ezer főt) *speciális személyi igazolvánnyal kell ellátni*: „*Azok a cigányok, akik megfelelő munkát és lakóhelyet igazolni nem tudtak, feltehetően bűncselekmények elkövetéséből tartják fenn magukat [...] Javaslatunk, hogy ideiglenes személyi igazolványt adjunk ki a részükre [...]*”

Úgynevezett fekete igazolványt azonban nemcsak a „kóbor cigányoknak” adtak, hiszen számuk sosem volt

több ezer, hanem a cigányság egy jelentős része ilyen személyi igazolvánnyal lett ellátva. László Mária a Belügy Minisztériumhoz írt levelében megfogalmazza aggályait a fekete személyi igazolvány kirekesztő voltával kapcsolatban, s kéri a belügyi szerveket, hogy a cigány embereket ne alázzák meg, azzal, hogy még személyi igazolvány színe is a másságukra utal.

Az emberek és kultúrák egyenlőségét hirdető szocializmusban mindenféle vélt indokok, feltételezések alapján ún. közbiztonsági táborokba internálták a cigány származású öregeket, fiatalokat, nőket, férfiakat. Nagyszülők, családayak fordulnak László Máriához, aki minden egyes ügyet kivizsgáltat, majd nem habozik, egyértelmű levelet fogalmaz meg az országos rendőrfőkapitány számára, felhívja a figyelmét arra, hogy rendes tisztességes, gyári és egyéb dolgozókat, internálnak csak azért, mert cigányok.

Második negyedéves beszámolójában említést tesz arról, hogy a B.M. részéről egy ízben meghívást kaptak, melynek alkalmából Lengyelországban 14 cigány holttestének exhumálásán voltak jelen. Bejelenti, hogy a tettesek csendőrök voltak, kilátásba helyezi, hogy a vizsgálat lezárulta után az árván maradt kiskorúakat és rokkantakat az MCKSZ fogja képviselni a peres eljárás lefolytatása során.

Akkor, amikor a Minisztertanács úgy döntött, hogy lehetőséget nyújt az MCKSZ hivatalos megalakulására, akkor két szempont vezérelhetette. Egyik az volt, hogy bár a cigányok 1956-ban a többi kisebbséghez hasonlóan nem csoportosultak, nem követeltek semmilyen kisebbségi autonómiát, azonban jól kitapintható volt informális szerve-

zettségük, a közös célok dédelgetése. A másik szempont pedig az, hogy László Mária indokai a cigány szövetség létrehozására igen kidolgozottak voltak, de a célok kuszán voltak megfogalmazva, továbbá nem készült konkrét cselekvési terv, amelyhez tárgyi és személyi feltételek lettek volna rendelkezve. Az aktivisták jogviszonya, honorálása sem volt tisztázott.

Így könnyen elérték, hogy a minisztériumi tárcák cigánysággal kapcsolatos ügyeinek koordinálása helyett László Mária elegendő munkatárs hiányában maga is napi ügyek intézésével kényszerüljön foglalkozni. Negyedévente harminc vagy több kiszállási napon végezte munkatársaival együtt a szocialista kultúra terjesztését, cigánytelepeken, kultúrházakban. A feladata a cigány kisebbségi nyelv és kultúra megőrzését, továbbfejlődését biztosító intézményrendszer és a feladatokat ellátni tudó pedagógusok kiképezése lett volna. Leveleiből is kitűnik, hogy erre vállalkozott. Azonban az MCKSZ megalakulását követő pár hónapon belül nyilvánvalóvá vált számára, hogy felettesei nem támogatják tervei megvalósítását. Először burkolt, majd nyílt lejáratasba kezdenek ellene. Felróják számára, hogy a háború éveit részt vett a szerintük fasiszta, jobboldali fiatalokból álló Egyetemi Főiskolai Hallgatók Nemzeti Munkaszolgálatának munkájában. A gyanúsítgatás, a rágalmozás feltépi a régi sebeket, félelmeket László Máriában, fájdalmasan visszavonul. Magányát, zárkózottságát feloldják a régi barátok, ismerősök, akikről szintén azt suttoják, hogy származásuk ellenére túléltek a hitleri haláltáborokat, mert együttműködtek a fasiszta szervezetekkel.

Életének erről az időszakáról így ír:

Őszintén mondván nem tudom hová tartozom. Manapság annyit vitatkoznak arról, hogyan szabad az elvileg rólunk szóló vitát magamra vonatkoztatni, tudniillik cigány a származásom...

...Sok új fogalmat, új szavakat tanultam, de nem illek egyikbe sem. Nemzetiség? Nem! Faj? ...jaj, erről pedig pláne ne beszéljünk, mert a casus belli óta jobb nem kimondani. Magamért sem... és másokért sem... Ilyen, vagy olyan baj keveredhet belőle, s akkor még cigány sem lehetnék. Ember? No, erről meg még ne beszéljünk, erről eddig a történelem folyamán nem volt szó. Maradjunk annyiban, hogy annyi idő alatt, amíg a francia-német határon megállapítják, hogy a cigányok hová tartoznak, annyi idő alatt, amíg itt Magyarországon eldöntik, hogy nemzetiség vagyunk-e vagy nem, fogadjuk el, azt, hogy némileg emberek vagyunk...

1959 januárjában ír levelet **Ortutay Gyula** részére, melyben közli vele, hogy az MCKSZ főtitkára volt, de ezt a posztot a körülötte kialakult ellenséges helyzet miatt el kellett hagynia. A tudományos világ és a cigány nép szolgálatába szeretné tudását állítani. Ortutay Gyula ekkor országgyűlési képviselő, a kulturális bizottság elnöke. Elképzelhetően válasz nélkül hagyja László Mária levelét, illetve kitér a kérése elől. László Mária kis idő múlva elhelyezkedik a postánál, ahonnan főpénztárosként megy nyugdíjba.

László Mária 1989. november 7-én hunyt el.

Menyhért Ildikó

A Nyírmihálydi Petőfi Sándor Általános Iskola és Óvoda felújítása és eszközbeszerzése
ÉAOP-4.1.1/2F-2008-0135

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósul meg.

NAGY LÉPÉS NYÍRMIHÁLYDIBAN A VERSENYKÉPES OKTATÁS MEGTEREMTÉSE FELÉ

Ünnepélyes keretek között adta át *Nyisztor Ferenc* polgármester Nyírmihálydi falu lakosságának a felújított óvodát és iskolát. A közel 500 millió forintos Európai Uniós támogatás olyan jelentős minőségi előrelépést eredményezett az oktatás tárgyi feltételeiben, hogy most már minden körülmény adott a nyírmihálydi gyerekek európai színvonalú neveléséhez. Az eseményen megjelent *Seszták Oszkár*, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Közgyűlésének elnöke, valamint *Dr. Veres János*, a keleti kapcsolatokkal összefüggő kormányzati tevékenység összehangolásáért felelős kormánybiztos, akik örömmel vágta át a nemzeti színű szalagot.

A Nyíregyházától 40 km-re lévő Nyírmihálydi nem tartozik a jó helyzetben lévő települések közé. Infrastrukturális ellátottsága ugyan csaknem 100%-os, a 2056 fős lakosság jelentős része azonban hátrányos helyzetű és munkanélküli. Ebből a helyzetből az egyik legfontosabb kitörési lehetőséget a gyermekek magas színvonalú oktatása és a felnőtt lakosság szakképzésének, továbbképzésének bevezetése jelenti. A település kiemelt céljai közé tartozik az oktatási intézmények fejlesztése, mellyel lehetőséget kívánnak teremteni ifjú polgáraik számára tehetségük kibontakoztatására, képességeik fejlesztésére, a hátrányok leküzdésére. Ez a törekvés növeli a falu népességmegtartó képességét is, hiszen a szülők színvonalas helyi közoktatási intézménybe járathatják gyermeküket, ahol biztosítani tudják számukra a továbbtanulás esélyét.

A Nyírmihálydi község területén működő Petőfi Sándor Általános Iskola és Óvoda olyan oktatási intézmény, amely sajátos nevelési igényű organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendelkezésséggel küzdő gyermekek oktatásával és nevelésével is foglalkozik.

Demográfiai előrejelzések szerint 2012-re a gyereklétszám 20%-kal nőni fog, és az intézmények már a közelmúltban sem voltak alkalmasak arra, hogy a településen fennálló oktatási problémákat tökéletesen kezelni tudják. Legnagyobb kihívást a régió sok más óvodájához és iskolájához hasonlóan, itt is a sajátos nevelési igényű, hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek nevelése jelenti, a tanulólétszám jelentős része (98%-a) roma származású.

	létszám	az összlétszám százalékában
Összes iskolai tanuló	272	100%
Összes iskolai tanulóból hátrányos helyzetű	248	91%
Összes iskolai tanulóból halmozottan hátrányos helyzetű	167	61%

Bár az oktatói állomány a kor elvárásainak és a szakmai kihívásoknak minden tekintetben megfelel, a fizikai körülmények jelentős javítása vált szükségessé. A település önkormányzata ezért széles társadalmi támogatottsággal a háta mögött, pályázatot nyújtott be az Észak-alföldi Operatív Programban meghirdetett ÉAOP-4.1.1/2F jelű felhívásra, melynek keretében az 500 millió forintot meghaladó beruházás 95%-át – 487 455 923 Ft-ot – az Európai Unió biztosítja a nyírmihálydi gyermekek számára.

A beruházás során az iskolában 6 szertárral rendelkező szaktantermet, 7 tantermet, 2 db, a kis létszámú foglalkoztatást lehetővé tevő foglalkoztatót, a tanulásban hátráltatott gyermekek számára egyéni fejlesztő és logopédiai szobát, valamint könyvtárt alakítottak ki. A szabadtéren sportudvart alakítottak ki a felsősöknek labdajátékokra is alkalmas sportpályával, az alsósoknak pedig játszó udvarrészsel. Az óvodában 4 új foglalkoztató, 1 egyéni fejlesztő-logopédiai szoba és „Biztos kezdet” program támogatására 1 szülői és 1 gyermekfoglalkoztató létesült. A projekt keretében mindkét intézményben eszközbeszerzésekre is sor kerül. A pályázat elvárásai között szerepelt a környezeti szempontok figyelembe vétele. Ennek megfelelően mindkét udvaron egy-egy záportározót alakítottak ki, amelyből a gyermekek a szintén a projekt keretében kialakított zöld felületeket, a kertet locsolhatják majd. Az építés során előnyben részesítették a környezeti szempontból megfelelőbb anyag-, energia- és víztakarékos technológiákat. A környezettudatos közlekedés ösztönzése érdekében az iskolaudvaron kerékpártároló készült. Mindkét épületben megtörtént a teljes akadálymentesítés is.

Az infrastruktúra beruházás mellett a Társadalmi Megújulás Operatív Programból finanszírozott szakmai továbbképzésre is sor kerül, biztosított a lehetőség szaktanácsadói, esélyegyenlőségi szakértők és egyéb kapcsolódó szolgáltatások igénybevételére.

A fenntartható fejlődést biztosítására az önkormányzat egy ún. Fecskeprogramot dolgozott ki, melynek lényege, hogy a hátrányos helyzetű fiatalok és aktív korúak az alapfokú iskolai végzettség megszerzését követően versenyképes hiányszakmákat tanulhatnak, a gyakorlati tapasztalatot pedig az önkormányzat gazdasági társasága által szervezett és vállalt munkák során szerezhethetik meg. Ez a konstrukció biztosítja a benne dolgozó, szakképzettséget szerettek megélhetését, a megtermelt bevétel fennmaradó részét pedig az önkormányzat visszafordítja a felnőttképzésbe, sőt még ösztöndíjat is ad a programban résztvevők számára.

Az emberek számítanak ránk, bíznak bennünk

A Mozgássérültek Ózd Város Egyesülete 1980 áprilisában alakult meg. Az ózdi formáció ebben az évben 30 éves lesz. A tagok száma jelenleg 1734.

Az esélyegyenlőség biztosítása nagyon fontos

Az Egyesület működési területe Ózdon kívül a vonzáskörzetre, a volt járás területére terjed ki. Ez Ózd, Borsodnádásd, Putnok városokat és még további 29 települést jelent.

Kozma Sándor elnök a beszélgetésünk elején kihangsúlyozta, hogy az ózdi térség hátrányos helyzetű régió. A kohászat és a bányászat „kitermelte” a mozgássérült emberek helyi társadalmi rétegét. Az esélyegyenlőség biztosítása nagyon fontos az egészségkárosodott emberek részére, ezért elsőrendű kihívást jelent az információk eljuttatása az érintettekhez.

Tagjainknak segítséget nyújtunk a lakás-átalakítási és fogyatékossági támogatások igénylésében, illetve a közlekedési támogatás ügyintézésében. A különböző ellátási formákhoz természetesen a megfelelő orvosi dokumentációval rendelkeznie kell az adott ügyet intézőnek. A tagok ügyes-bajos dolgait intézzük napi szinten, a fénymásolástól kezdve az érdekvéviselési munkáig. Természetesen az ügyintézés segítése nemcsak az egyesületi tagokra vonatkozik, hiszen közhasznú szervezet lévén, mások megkeresésének is eleget teszünk.

A kapcsolattartás folyamatos a Borsod megyében működő társszervezetekkel és a települési önkormányzatokkal. Az ózdi térségben tizenegy helyi csoport működik, így könnyítve meg az ügyintézési munkát a helyi csoportvezető irányításával a rászorultak számára. Együttműködési szerződéseink vannak az önkormányzatokkal, hiszen az akadálymentesítési pályázatokat, támogatásokat is úgy fogadják el, ha civil szervezet közreműködik, illetve támogatja azt.

A tagok segítségét végző tevékenységet az 5 fős vezetőség és a tizenegy főt számláló csoportvezetők végzi. Ismertek vagyunk a térségben, mert a segítőkész hozzáállás szájról-szájra terjed. A helyi csoportoknál az ismertség jobban szembetűnőbb, mivel a helyi közösségben mindenki ismeri egymást. A sajtó nyilvánosságát is felhasználjuk a tevékenységünk ismertetésére, illetve a parkolási igazolvánnyal kapcsolatban. A mi érdekünk, hogy a parkolási igazolványaink rendben legyenek. A 30 éves munkánk egyik legnagyobb eredménye, hogy az emberek számítanak ránk, bíznak bennünk, mert odafigyelünk rájuk, meghallgatjuk a problémáikat, s még segítünk is – hangsúlyozta az egyesületi vezető.

Kozma úr véleménye szerint a legkilátástalanabb helyzetük most van a jövőt illetően, hiszen a fogyatékkal élő emberek helyzete, munkavállalása, támogatása veszélyben van, és a különböző támogatások összege is drasztikusan csökkent. A Mozgáskorlátozottak Ózd Városi Egyesülete koordinálásával 1996-tól 2004-ig folyt rehabilitációs foglalkoztatás, s erre most is nagy igény lenne.

A helyi társadalomért

2004-től nyolc fő megváltozott munkaképességű ember vett részt a távmunka programban. Az ózdi egyesületnek is van honlapja, amelynek elérhetősége a következő: www.meoszinfo.hu/interaktiv/egyesuletek-35

A honlapon lehetőség van kérdéseket feltenni a vezetőségnek a mindennapi ügyes-bajos dolgok tekintetében, de itt a tagok, a kérdezők is válaszokat kaphatnak a problémákra. Az ózdi egyesület az országos szervezet, a MEOSZ-on belül is előkelő helyet foglal el a 108 tagegyesület között, tekintettel jelentős múltjára és taglétszámára. Az MEOSZ által szervezett programokon mindig képviselteti magát, és maradéktalanul továbbítja a tagok felé a MEOSZ elközeléseit.

Ebben a térségben sem vált volna annyira ismertté a mozgáskorlátozottak által igényelhető támogatások köre, ha az egyesület ezt nem segíti elő munkájával. Az ózdi egyesület a MEOSZ alapító tagja. **Mátyási József** elnökhelyettes 15 évig koordinálta az ózdi civil formáció tagjainak sporttevékenységét.

Az Ózd Város Sportegyesület Mozgássérült Szakosztályaként végzik tevékenységüket mozgássérült sportolóink, atlétikai és teke sportágakban. A sportolás összehozza az embereket az egyesületen belül. Hozzájárul a polgárok életkedvéhez, a mozgássérült embereknek is van mozgásigénye. Sportolóink szép eredményeket érnek el az országos bajnokságokon és a nemzetközi Savaria Kupán. A közgyűlés által elfogadott munkaterv alapján végezzük az egyesületi munkánkat, mely magába foglalja a kirándulásokat, gyógyfürdők látogatását, az esélyegyenlőségi napon való részvételt. Mozgássérült tagjaink gyermekeinek, minden évben Mikulás-napot szerveztünk. Az emberét és a közösségért, a helyi társadalomért tevékenykedünk – fejezte be gondolatait Mátyási József.

Józsa Zoltán

Sodródó sorsok

A hátrányos társadalmi helyzetben azok a személyek, illetve családok élnek, akiknek a szükséglet-kielégítési lehetőségei, életkörülményei, lehetséges életmódja a társadalom többségénél lényegesen rosszabb, akiknél egynél több hátrány jelentkezik, amit nem tudnak kompenzálni, és élethelyzetük javítására önmaguk nem képesek. Fokozottan hátrányos megkülönböztető jelzéssel jelöljük, a háromnál több hátrány egy időben történő előfordulását. E jelző még ma is fokozottan igaz Ózd és térsége lakosságára.

Katalizátor szerepet lát el az ózdi székhelyű Borsodi Tranzit

A szegénység, a hátrányos helyzet nemcsak alacsony szintű életkörülményeket hoz magával, hanem sajátos kultúrát teremt, az értékek és a magatartások olyan rendszerét, amely eltér az általánosan elfogadott kultúrától. Az észak-borsodi város, Ózd és térsége a rendszerváltást iparszerkezeti összeomlással és általános gazdasági krízissel élte meg. A térség lakosságának összetétele visszatükrözi azt a múltat, amikor a munkaképes lakosságot még az ipar és a bányászat foglalkoztatta. A dolgozók az utcára, a szociális ellátórendszerbe kerültek, a képzett munkaerő többsége elvándorolt.

Dr. Török Béla, az Ózdi Központú Borsodi Tranzit Foglalkoztatási Közhasznú Nonprofit Kft. igazgatója.

A társaság Borsodi Tranzit Foglalkoztatási Kht. néven alakult meg 1997 évben. A társaság német-magyar foglalkoztatási modellt próbált átültetni az akkori ipari, kohászati és bányászati létszámleépítések érintettjei foglalkoztatási problémáinak enyhítésére. Török Béla tíz éve a társaság igazgatója, 1999 áprilisában vette át a vezetést.

Végzettségét tekintve bölcsész és történelem tanári diplomával is rendelkezik, oktat a Miskolci Egyetemen és a Zrínyi Miklós Nemzet-

védelmi Egyetem kihelyezett ózdi tagozatán. Ugyanakkor műszaki doktor, kohómérnök-ként végzett, így került szakmailag közel a kohászati létszámleépítésekhez.

Hosszabb váltás volt a társaság életében, amikor átvettem a vezetését, Miskolcra Ózdra jöttem át. Mind a mai napig olyan regionális hatáskörű non-profit szervezet, amelynek bár székhelye Ózdon van, tevékenysége immár határokon átvívelő – mondja Török Béla.

A térségben a legnagyobb olyan non-profit szervezet, amely a legtöbb munkahelyet talált a térségben élők számára. Korszakováltás volt az életünkben a 2000-es évek elején, hogy programunk centrikusan működöttünk, 2001-2007 között az Újra Dolgozom Program működött nálunk az Országos Foglalkoztatási Közalapítvány pályázati finanszírozásával, majd pedig a HEFOP program támogatásával dolgoztunk.

2001-ben kezdődött el a biotermelő programunk a helyi foglalkoztatási programok keretében a szuhavölgyi kistérségben – Kurityán, Alsószolca, Felsőnyárad körzetében. A pályázat és a foglalkoztatási támogatás 2007-ben megszűnt, de azért a sikert bizonyítja, hogy azóta is működtetjük a biotermelő ágazatunkat. Egyre több földet bérelünk, jelenleg 50 hektárt, s hűtőházaknak dolgozunk a helyi közmunkások bevonásával.

Gyakorlatilag munkahelyet tudunk adni azoknak, akik a segély helyett a munkát választották.

Székhelyünk Ózdon van, de évek óta működik bázisirodánk Edelényben és Putnokon. Jelenleg egy olyan szolgáltatási programunk fut az Észak-magyarországi Regionális Munkaügyi Központ TÁMOP 1.1.2. programja keretében, mely gyakorlatilag egy mentori és humánszolgáltatási programot jelent a tartós munkanélkülieknek. Hét mentorral próbáljuk felkarolni azokat, akik a munkaügyi központ 1.1.2 programjában benne vannak. Ez személyes tanácsadást, csoportos tréninget, munkorő-közvetítést, valamint képzésbe orientálást, szakmai önéletrajz megírását jelent – mondta Dr. Török Béla.

Pozitív célt tudunk adni

A Borsodi Tranzit társaságának van bejegyzett engedélye a munkaügyi központban munkaerő-közvetítésre és kölcsönzésre is. A cég működési területét illetően bár továbbra is a borsodi, észak-borsodi régióra fókuszál, de kölcsönöztek már munkaerőt Szlovákiába is, több mint másfél éven keresztül kölcsönöztek vasszerelő, hegesztő munkatársakat az egyik céghez. Ez is a gazdasági válság miatt ért véget. A cég által működtetett Újra Dolgozom Program

Borsod, Gömör, Abaúj térségét érintette. Külön nyilvántartást vezetnek a több diplomásokról, a szakmunkásokról, akik valamilyen okból nem dolgoznak, de sajnos megállapítható, hogy a legnagyobb létszámban a kevésbé képzett, régóta állástalan munkanélküliek vannak.

Jelentős számban vannak romák, akik ismernek bennünket és jönnek hozzánk, így a legnagyobb propagandánk évek óta a személyes hírverés. E pedig azt jelenti, hogy 10 emberből hat-hétnek tudunk valamilyen pozitív célt adni, meg tudjuk változtatni az életét. Fontosnak tartjuk a monitoringot, ezt az egyes támogatott programok esetében is megkövetelték tőlünk.

Ha bárki bejön és segítséget kér, a mentoraink és munkaerő-piaci tanácsadónk mindent megtesznek, amit tudnak, ezért dolgozunk. Arlón is működött egy kézműves programunk, s a programjaink sikere azt bizonyítja, hogy egyfajta katalizátor szerepet lát el a társaság. Vállaljuk a potenciális munkavállalók és a munkáltatók közötti közvetítést, fel tudjuk oldani a feszültségeket, a bizalmatlanságot.

Munkákat, a hozzáállásunkat 2005-ben az ózdi kisebbségi önkormányzat az Ózdi Cigányokért Díj adományozásával ismerte el – fejezte be a cégről szóló ismertetőjét az igazgató.

Józsa Zoltán

Mit tehetnek a nem cigányok?

Megismerik, megértik, megszeretik, tisztelik és becsülik őket.

A cigányokat.

Sáfár Sándor és Wuscher Anna neve nem ismeretlen olvasóink számára, hiszen hónapról-hónapra olvashatjuk az általuk összegyűjtött meséket. Sáfár Sándor viszontagságos életéről már írtunk korábban, fontosnak tartjuk azonban, hogy olvasóink megismerjék Wuscher Annát is, aki oly sokat adott az általa lejegyezett mesékkel, történetekkel, hiszen önmaga is részét képezi annak az értéknek, amelyet több évtized alatt hozott létre Sáfár Sándorral való munkája, majd önálló gyűjtése során.

Álljon előttünk e két ember példája, akik egész életüket a cigányságnak szentelték. Az élet-pálya leírások a feleség, Wuscher Anna tollából fakadnak.

SÁFÁR SÁNDOR (1920–1983)

Erdős Kamill neves cigánykutató így emlékezik meg róla a *Békés megyei cigányok* című könyvében: „A békés megyei zenész cigányok életének, zenéjének jeles ismerője Sáfár Sándor (Szarvas) – később tudomásomra jutott, hogy szép mesegyűjtése is van. (1959)”

Abban a korban élt, amikor a tanítóképzőkben a néptanítókat nevelték. „Lámpások leszték a falvakban.” Ez volt az útravaló a búcsúzásakor is. Ő ehhez az útravalóhoz tartotta magát egész életében. Teljes szívvel dolgozott, akár tanított, akár népművelőként tevékenykedett. Élete, munkássága szerteágazó, cselekedeteit, egyenként kellene elemezni, hogy munkáját megértsük, értékeljük. Felvidéken Léva mellett született, hadifogsága idején távollétében nevelőapjával és édesanyjával együtt az 1947-es lakosságcsere keretében telepítették át Magyarországra.

A tanítóképzőt 1941-ben Pápán, a tanárképző orosz szakát 1953-ban vé-

Nagy Lajos
(Lajdi)
mesemondó

gezte Budapesten. A második világháború alatt 1941-ben egy évet végzett Budapesten, a Keleti Akadémián. Itt diplomatákat és néprajzkutatókat képeztek. Az első év végeztével behívták katonának. Összesen 4 év nyolc hónapot élt katona és hadifogolyként.

Lauday Sándor magyar-történelem szakos tanítóképző intézeti tanár is-

mertette és szerettette meg vele a néprajzot még Pápán. Tudta, hogy a néprajzkutatás folyamatos tanulást, tapasztalatszerzést igényel, ezért fogadta nagy örömmel és szeretettel a neves kutatók tanácsait. Sokat tanult **Kodály Zoltántól**, aki a Ráckevei Gimnázium Kollégiumának igazgatói korszakában patronálta néprajzi szakkörét. Erről a Néprajzi Múzeum Adattárának Értesítője 1954. 1–4. száma ad hírt. Az 1970-es évek végéig segítette munkáját tanácsaival, pályázati lehetőségek elküldésével **Dr. Morvai Péter**, a Néprajzi Múzeum osztályvezetője.

Sáfár Sándor hitvallása volt, hogy eredményes gyűjtő és összehasonlító munkát csak úgy lehet végezni, ha a környező népek hagyományaival is foglalkozik. Több alkalommal nyert pályázatot, elsősorban a Néprajzi Múzeum által hirdetett pályázatokon. Így például: az 50-es években Szlovák lakodalmasával, melyet mai napig előadnak. Horvát lakodalmasát első változatban 1941–42-ben adták elő, majd Zalában a hatvanas évek vége felé. Palóc lakodalmasával az ötvenes években nyert pályázatot. Többször

előadták. Szarvason gyűjtött cigány meséivel is pályázatot nyert. Zeneileg állandóan képezte magát, ezért volt mindig nagy sikere zenei betétekkel tűzdelt munkáinak.

Bejárta az egész országot, sőt Felvidék és Újvidék környékén is végzett gyűjtéseket. Jó barátságban volt Erdős Kamillal. Több alkalommal végeztek közös gyűjtéseket. Így például Balasagyarmaton **Baranyi János** prímástól. A család még a hetvenes évek végén is együtt emlegette a két cigánykutató vendégüket.

1949-54-ig Kunszentmártonban tevékenykedett. Itt elsősorban cigányzenészek éltek. Mai napi csillogó szemmel emlegetik Sáfár tanár urat, aki iskolát indított részükre. A gyerekekkel zenei ismereteket sajátíttatott el. Klubszerű összejöveteleken a családtagok is részt vettek és ismeretterjesztő előadásokat hallgattak meg.

1954-59-ig tevékenykedett Szarvason. Ide már nem üres tarisznyával érkezett. Rengeteg tudás, ismeret, gyűjtés, feldolgozás, publikálás segítette munkáját. A megyei lapban szinte naponként jelentek meg tudósításai a szarvasi életéről. Egyik nevezetes írása: *Miért vették ki a hegedűt Bogdán Laci kezéből?*

Szarvason először az Inkei-Kákai iskolában tanított, majd a régi József Attila Kultúrház igazgatója lett. Plakátok őrzik sokrétű munkájának emlékét. Munkásságából néhányat említek: színjátszó csoport, énekkar, zenekar, cigány táncsoprot; a szlovák lakodalmas színpadra állítása a nőtanács aktíváival; természetbarát mozgalom az ifjúságnak; a gyerekeknek mesedélutánok, mesemondó versenyek, keskenyfilm vetítések; bálók, táncestek és havonta legalább egyszer magyar nóta est olyan neves előadókkal, mint **Solti Károly**, **Utri Anna**, **Bálint Sándor**, **Vörös Sári** és még sokan mások. Előadásokat tartott különböző vállalatoknál, szervezeteknél. Nem egyedül dolgozott. Nem várt elismerést, de aki a közelébe került, azt fanatizálta, bűvkörébe vonta, lelkes segítője, munkatársa lett. Ezért jutott ideje a legelesettebbek, a „krakkói” cigányok segítésére, nevelésére.

Milyen volt a „Krakkó”? Putrik, nyomor, éhezés, döghús, ruhátlanság, tetű és megalázás. Alkalmanként a

hatóság körbezárta a telepet. Tűzoltófecskendővel fertőtlenítték a putrikat és az embereket, majd kopaszra nyírták őket. A nőket is. Néha békaügetésben kellett ugrálni mindenkinek, aki a telepen élt. Így parancsolta egy-egy unatkozó járőr. Minden cigánynak (az 50-es években) fekete igazolványa volt, mint a bűnözőknek. Sáfár Sándor tette szóvá ezt a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségénél. Így sikerült elérni, hogy ezt a megkülönböztetést megszüntették.

A kollektív büntetés címén kialakult kényszervallatásokat a helyi rendőrkapitányság vezetőjével való megbeszélés után beszüntették. Sáfár Sándor a cigányság és az akkori vezetőivel való megegyezés alapján elfogadták, hogy ő felel a bűnözések megszüntetéséért.

Sáfár Sándor végigjárta az üzemeket. Ruhákat, cipőket gyűjtött a cigányok részére. Természetesen érezte, hogy ez csak a pillanatnyi segítség. A nagy karácsonyi ünnepség után gondoskodott a tanulásukról. Az analfabéta fiatalok és idősebbek részére tanfolyamot indított és itt tanította a cigányokat írni, olvasni, számolni. Ez volt az alap ahhoz, hogy később munkát vállalhassanak. Előadásokat tartott és hívott más előadókat is, akik a helyes életmódról, munkáról, munkalehetőségekről, tisztálkodásról, törvényességről, a társadalom együttélési szabályairól beszéltek a hallgatónak, akik szívesen jöttek az összejövetelekre, mert nem tegezték le, nem vették semmiben őket. A szarvasiak megértették, milyen nagy lépés előre, hogy vállalják a tanulást.

Sáfár Sándort gyakran ugratták azzal, hogy „jogot végeztet a cigányokkal” Milyen jogot? Vályogot. Nem is gondoltak a viccelődők arra, hogy milyen komoly, korát megelőző gondolkodás húzódott meg e mögött a cselekedett mögött. A munkavégzés megszervezése okán megalakította a helyi cigány önkormányzatot. A tanács segítségével a Dózsa György út végén lévő mezőre kutat ásott. A családok vályogot vetettek, melyet maguk adtak el és a pénzen, vita nélkül osztottak a munkában részt vevő családok. Enyhült a nyomor szorítása.

Szabad idejükben a cigányok énekeltek, táncoltak, esténként meséltek. Sáfár Sándor jegyzetelt. Szarvason az

első dalokat 1954-ben jegyezte fel, s küldte el pályázatra.

Az esti mesemondás volt az igazi romantika. Nyáron a tábortűznél, télen a kunyhóban gyűltek össze. Villanyuk nem volt, petróleumra nem futotta. A mesemondó **Nagy Lajos bácsi** kapott valahol egy rozszant szekrényt. Ennek tetejére szögeztek egy botot. Dróttal ráerősítettek egy szalonnaszéket, amely lógott a botról. A végét meggyújtották, ez világította be sejtelmesen a mesélőt és a hallgatóságot. Ennek fényénél jegyezte le Sáfár Sándor a meséket.

Nagy Lajos bácsi volt a legjobb mesemondó. Meséit Erdélyből menekült feleségétől tanulta. A mesemondás férfi jog volt régen. A cigányok esténként összedobtak egy-egy forintot s ő, legtöbbször kívánság szerint, repertoárjából (kb. 16 mese) előadott egy-egy egész estét betöltő mesét, mely szerinte szintiszta igaz történet. Nemcsak elmondta, de el is játszotta a meséket. A hallgatóság ismerte a meséket, mégis újra és újra hallani akarta. Válotztatni nem engedtek a történeten. Közbeszóltak, ha módosítani akart.

Cs. Pataj Mihály festőművész nagyon szép illusztrációkat készített a Szarvason gyűjtött mesékhez. 1973-ban Szögkirály címmel jelentek meg ezek a mesék. Néhány év múlva a Corvin Könyvkiadó német nyelven *Der Nagelkönig* címen jelentette meg a meséket.

A *Szögkirály* megjelenése után Sáfár Sándor felkereste a „krakkóiakat”. Felolvasott a könyvből. Az itt készült képek mutatják, mennyire magukénak érzik a meséket. Sáfár tanár úr iránti szeretetüket sem leplezték.

Ki hinné, hogy Sáfár Sándor tizenhat éve meghalt. Emlékét azonban mai napig is országszerte őrzik a cigányok.

WUSCHER ANNA (1934–)

1934. december 2-án, Budapesten születtem. Iskoláimat Nagykanizsán és a Zalaegerszegi Tanítóképző Intézetben végeztem. 33 évet tanítottam. Első munkahelyem, ahol közel 10 évet dolgoztam, a tótszentmártoni iskola volt. Ennek az iskolának hamarosan az igazgatóhelyettese lettem.

Életemben nagy fordulatot jelentett Sáfár Sándor Tótszentmártonba helye-

zése. Ő orosz szakos tanárként a felső tagozatban tanított. Kis idő elteltével elhívott egy-egy cigánytelepre, cigány közösséghez, mert már sok helyen

Wuscher Anna

eltűntek a telepek. Az újonnan kapott régi, rossz házak, a hagyományok őrzése konzerválta a cigányok életmódját. Megismerkedtem idős cigányokkal: mesemondókkal, gyógyító kuruzslókkal, táncosokkal és csoportosan éneklőkkel. Időbe tellett, amíg megértettem, hogy mindig miért pont este látogatunk el hozzájuk. Később megértettem, hogy azért, mert csak este tartózkodnak otthon a cigányok, nappal megy mindenki a maga dolgára.

Azt is később árulta el a tanár úr, hogy ezek a látogatások arra is szolgáltak, hogy figyelje, hogyan viselkedem a cigányokkal. Megfeleltem a vizsgán. Első perctől kezdve jegyzeteltem. A tanulmányidőben amolyan titkárnő szerep jutott nekem, aki megkönnyítette az ő munkáját. Ismereteim bővülésével már önálló célokat tűztem ki magam elé, és ha úgy adódott, ismerős cigányokat egymagam is felkerestem.

1966-ban összeházasodtunk. 1970-ben született Benedek nevű fiam, akit igyekeztünk megismertetni a cigánysággal, hogy előítéletek nélkül nőjön fel. 1966 óta minden szabadidőnk a cigányság felemelésének szenteltük. Tudtuk, hogy nem elég a mesék,

hagyományok gyűjtése. Segítenünk kell beilleszkedésüket. Igyekeztünk nekik munkát, lakást szerezni. A legtöbb munkát oktatásukkal töltöttük. Saját kérésre 10 évig csak cigány gyerekekkel foglalkoztam. Elsősorban a kisegítő iskolában, mert nem tudtam elfogadni, hogy ilyen nagy számban kerülnek ide, a zsákutcába.

Több helyen vezettünk analfabéta oktatást. Akkor még így nevezték a felnőttoktatásban az első és második osztály elvégzését. Tudásszomjuk, akaratuk lenyűgöző volt.

Gyakran nem értettek meg bennünket a nem cigányok. Elképzelni sem tudták, hogy mit keresünk a cigányok között. Nem cigány származásuk miatt harcolnak a cigányokért? Gyakran csattant rajtunk az ostor, hogy „jobb útra térítsenek” bennünket. Igaz is. Miért láttak bennünket a nem cigányok a cigányok társaságában?

Kíváncsiak voltunk a cigányok életkörülményeire, hiedelemvilágukra, meséikre. Ha már ott voltunk, nyomoruk mellett nem tudtunk szótlanul elmenni. Lehetőségeinkhez képest

„Szeretném ezeket a meséket visszaadni a cigányságnak, hogy valamennyien megismerjék legpozitívabb hagyományaikat és őrizzék meg gyermekeik, unokáik örömére.”

javítani szerettünk volna életükön. Pedagógusnak való kihívást jelentett a cigánygyerekek és felnőttek oktatása akkor, amikor mást sem hallottunk, minthogy képtelenek a tanulásra. Kegyelemből engedték őket egyik osztályból a másikba anélkül, hogy elszámolták volna a tananyagot. Bizottságok a cigánygyerekek zömét debilissé nyilvánította és kisegítő iskolába irányította. Nekem élményt, büszkeséget jelentett, hogy bepótoltam a tanulásban tapasztalható elmaradást. Volt év, amikor három év tananyagát sajátították el a nebulók. Ehhez kellett szív, lelkesedés és új módszerek kialakítása.

1983 decemberében Sáfár Sándor meghalt. Egy időre elszállt a munk kedvem. Az élet azonban ment tovább, fel kellett nevelnem az akkor 13 éves fiamat. Sándor halála után egy év múlva férjhez mentem. Messze kerül-

tem a családomtól. Férjem, Sándor régi barátja. Tudott a cigányok között végzett munkámról. Azt is tudta, hogy sok szarvasi cigányt ismertem régről, azért nem csodálkozott, hogy az ő oktatásukat vállaltam. Férjemnek, Litauszky Mihálynak a cigányokkal kapcsolatos munkám megértéséért, segítéséért csak köszönettel tartozom. Munkámat kezdettől fogva azzal is segítette, hogy megkönnyítette utazásaimat. Ha szükség volt rá, kis Traubantjával „elrepített” a kívánt helyre. Érdeklődéssel figyelte a cigányok között végzett munkámat. Néha még ötletet is adott, hogy mit érdemes megnézni, megkérdezni.

Második férjem 2004 karácsonyán hosszantartó, súlyos betegségben meghalt. Elvesztését évekig nem hevertem ki. Nem tudtam feledni kedves, segítőkész személyét. Jobb férjet képzelni sem tudtam volna, még a gondolataimat is kitalálta. A ki nem mondott kívánságaimat is teljesítette. Az idő múlását végül is be kellett látnom, berendezkedtem a magányos életre.

Összességében gyűjtő munkánkat három korszakra oszthatjuk:

I. 1936–1966: Sáfár Sándor egyéni gyűjtése

Ebből a gyűjtött anyagból mindössze néhány maradt meg. A több száz mesét elvitte a háború és a távollétében a Felvidékről való kitelepítés.

II. 1966–1983: Sáfár Sándor és Wuscher Anna közös gyűjtésménye

III. 1984-től Wuscher Anna egyéni gyűjtése

Mint ahogyan a fentiekből látszik, folytattam a megkezdett munkát. Ma már több mint 70 cigánymese gyűlt össze a közös és az én egyéni gyűjtéseimből. Szeretném ezeket a meséket visszaadni a cigányságnak, hogy valamennyien megismerjék legpozitívabb hagyományaikat és őrizzék meg gyermekeik, unokáik örömére.

**Fotó és szöveg:
Wuscher Anna**

Nyelvlecke kezdőknek

o zolbari (-a)
zor (-a) *nn*
e zori (-a) *nn*
o chaso (-ura) *hn* (csaszo)
nachol (3) *tgyl* (nacsol)
asvalo/-i *mn* (aszvalo)
e asvin *nn* (tsz: **asva**) (aszvin)
daramno/-i *mn*
kerel (1) *tgyl*
lasho/-i *mn* (laso)
o mashkar (-a) *hn* (maskar)
mashkar *vsz*
e musura (-i) *nn* (muszura)
phabuvale/-i *mn*
phirakerel (1) *tgyl*
pinzhardo/-i *mn* (pinzsardo)
e primavara (-i) *nn*
rodel (1) *tgyl*
xutyilel (1) *tgyl* (hutyilel)
zhøjine *hat* (zsojine)
azbal (2) *tgyl*
beshel (1) *tgyl* (besel)
bunul (6) *tgyl*
kulturno/-o *mn*
marajvel (1) *tgyl*
muntul (6) *tgyl*
oficialno/-o *mn*
pityal (2) *tgyl*
skurto/-o *mn* (szkurto)
slobodil (4) *tgyl* (szlobodil)
socialno/o *mn*
o kraj (-a) (tsz: kraj)
e krajasica (-i) *nn* (krajaszica)
savo/-i (szavo)
o dumo (-e) *hn*
guglimata *tsz* **guglimato(ura)**
e mama *nn*
e mami *nn*
e mol *nn* (tsz: molya)
o mom (-a) *hn*
e zajda (-i) *nn*
zeja (-i) *tsz*
brishindel (1) *tgyl, foly* (brisindel)
o glonto (-ura) *hn*
o guglo (-ura) *hn*
guglo/-i *mn*
jivdel*
o jivend (-a) *hn*

tanyasi ember, tanyás
 erő
 hajnal, pirkadat
 óra
 (el)fogy
 könnyes
 könny(csepp)
 félős
 csinál, tesz, készít
 jó
 derék (*testrészt*)
 1. között 2. közé
 arc
 1. lázas 2. tüzes
 járogat
 ismert, ismerős
 tavasz
 keres (*pénzt is*)
 (meg)fog, (meg)kap
 csütörtökön
 (meg)bánt
 1. ül 2. lakik
 megbán
 kulturális
 verődik
 (meg)ment
 hivatalos
 csepeg (*pl. könny*)
 rövid
 (ki)szabadít
 szociális
 király
 királynő
 1. melyik? 2. amelyik
 hát (*testrészt*)
 édesség
 anyu
 nagyanyó
 bor
 viasz
 batyu
 hát (*testrészt*)
 esik (*az eső*)
 golyó
 cukor
 édes
 havazik
 tél

jivuno glonto
jivuno/-i *mn*
mukel (1) *tgyl*
phabol (3) *tgyl*
sama lel* (szama lel)
sharavel (1) *tgyl* (saravel)
o shurari (-a) *hn* (surari)
e shuri (-a) *nn* (suri)
o karfin *hn* (tsz: karfa)
kas naj
e pacha (-i) *nn* (pácsa)
pashlyol (3) *tgyl* (paslyol)
phadyol (3) *tgyl* (phagyol)
phagrel (1) *tgyl*
dikhel (1) *tgyl*
ingrel (1) *tgyl*
chumidel* *tgyl* (csumidel)
o muj *hn* (tszu: muj)
sorro *hat* (szorro)
bilyal (2) *tgyl*
o dyiv (-a) *hn* (gyiv)
pasha *vsz* (pasa)
pekel (1) *tgyl*
pityal (2) *tgyl*
zhutil (4),
bashol (3) *tgyl* (basol)
e briga (-i) *nn*
hirmitil (4) *tgyl*
e kretinca (-i) *nn*
e mustaca (-i) *nn* (musztaca)
o zhukel (-a) *hn* (zsukel)
del* *tgyl*
dikhlo
gelo
kinavel (1) *tgyl*
kindo
kinel (1) *tgyl*
kirado xumer (kirado humer)
kirado/-i
manglo
mardo
marel (1) *tgyl*
o mas *hn* (tsz: mas) (masz)
sovlyardindo/-i *mn* (szovjardindo)
suto
o xaben (-a) *hn* (haben)
e xajing (-a) *nn* (hajing)
xaxavel (1) *tgyl* (hahavel)
xiril (4) *tgyl* (hiril)
xoxavel (1) *tgyl* (hohavel)
o xumer (-a) *hn* (humer)
garadyol (3) *tgyl* (garagyol)
o jageri (-a) *hn*

hógolyó
 hó-, hóból való
 hagy, enged
 ég
 1. őriz 2. észrevesz
 (be)fed, (be)takar
 késes
 kés
 szeg, szög
 kinek nincs?
 1. béke 2. csend
 (le)fekszik
 (el)törik
 tör
 lát, néz
 víz
 (meg)csókol
 száj
 egész
 olvad
 búza
 1. mellett 2. mellé
 süt
 csepeg (*pl. könny*)
 segít
 ugat, kukorékol, károg
 bánat
 nyerít
 kötény
 bajusz
 kutya
 ad
 (látott, nézett)
 (ment, elment)
 vetet
 (megvett)
 vesz, vásárol
 főtt tészta
 főtt
 (kért)
 (megvert)
 ver
 hús
 altatott
 (aludt)
 étel
 kút
 etet
 horkol
 becsap, rászed
 tészta
 bújjik, rejtőzik
 vadász

pasharel (1) <i>tgyl</i> (pasarel)	(meg)közelít
shinel (1) <i>tgyl</i> (sinel)	vág
e shipurka (-i) <i>nn</i> (sipurka)	gyík
sigo <i>hat</i> (szigo)	gyorsan, hamar
cerra	kicsit
romanes <i>hat</i> (romanesz)	cigányul
e glinda (-i) <i>nn</i>	tükör
hulavel (1) <i>tgyl</i>	(meg)fésül
hulavel (1) pes <i>vissz</i>	(meg)fésülködik
phutyarel (1) <i>tgyl</i>	büszke lesz
phutyarel (1) pes <i>tgyl</i> (phutyarel pesz)	büszkélkedik
serol (5) <i>tgyl</i> (szerol)	emlékeztet
serol (5) pes <i>vissz</i> (szerol pesz)	emlékezik
thovel (1) <i>tgyl</i>	mos
thovel (1) pes <i>vissz</i> (thovel pesz)	mosakszik
o kham (csak esz.)	nap (<i>égitest</i>)
o khuro (-e) <i>hn</i>	csikó
phuro/-i <i>mn</i>	öreg
o punro (-e) <i>hn</i>	láb
xamasko (-ura) <i>hn</i> (hamaszko)	ennivaló
bi <i>vsz</i> (<i>birt.e.</i>)	nélkül
bi - <i>fosztóképző</i>	-t(a)lan, -t(e)len
daral (2) <i>tgyl</i>	fél
dosta <i>hat</i> (doszta)	elég
e fabrika (-i) <i>nn</i>	gyár
e gara (-i) <i>nn</i>	állomás
e granyica (-i) <i>nn</i>	határ
nasvalo/-i <i>mn</i> (naszvalo)	beteg
pa <i>vsz</i>	-ról, -ről
e paramicha (-i) <i>nn</i> (paramicsa)	mese
o punro (-e) <i>hn</i>	láb
rakhel (1) <i>tgyl</i>	(meg)talál
o sap <i>hn</i> (tsz: sap) (szap)	kígyó
o shero (-e) <i>hn</i> (sero)	fej ¹
o tradari (-a) <i>hn</i>	1. vezető 2. kocsihajtó
tradel (1) <i>tgyl</i>	1. hajt 2. küld
vorbisarel (1) <i>tgyl</i> (vorbiszarel)	beszél, szól
vorbisaripe	(beszélgetés)
o fredyelo (-a) <i>hn</i> (fregyelo)	(cigány)fűró
e lyindra (-i) <i>nn</i>	álom
e milaj (-a) <i>nn</i>	nyár
nyevo/-i <i>mn</i>	új
o shil (-a) <i>hn</i> (sil)	hideg
zeleno/-o <i>mn</i>	zöld
kindyol (3) <i>tgyl</i> (kingyol)	ázik
kinel (1) <i>tgyl</i>	vesz, vásárol
Nyevo Bersh (Nyevo Bers)	Újév
nyevo/-i <i>mn</i>	új
parnyol (3) <i>tgyl</i>	fehéredik
sakon <i>névm</i> (szakon)	mindenki
o shelo (-e) <i>hn</i> (selo)	kötél
e zhulyi (-a) <i>nn</i> (zsulyi)	nő
o motori (<i>hn</i>)	motor

o noro (-ura) <i>hn</i>	felhő
akorde <i>hat</i>	erre
e hilpa (-i) <i>nn</i>	róka
intya <i>hat</i> , intyal <i>hat</i>	arra, arról
o rish <i>hn</i> (tsz: rish) (ris)	medve
o ruv (-a) <i>hn</i>	farkas
uzharel (1) pes <i>viissz</i> (uzsarel pesz)	tisztálkodik
e vundya (-i) <i>nn</i> (vungya)	köröm
adyes	ma
akanak	most
ame	mi/mik
ande e = andej	-ban van
ande	ban, ba (nn)
ande	ban, ba /hn/
angluno/i/e	első
ashunel/1/	hall
baro/i/e	nagy
beshel/1/	ül, lakik
biromnyako	nőtlen
bulho/i/e	széles
chacho/i/e	igazi
chi	nem, sem
cino/i/e	kicsi
e felyastra/i/	ablak
e irka	fűzet
e kenyva/i/	könyv
e lampa/i/	lámpa
e lecka	lecke
e luludyi/a/	virág
e mesalya/i/	asztal
e muca/i/	cica
e phabardyi/a/	lámpa
e phuv/a/	föld
e ruzha	rózsa
e shej/a/	lány
e shkola /i/	iskola
e sityindi/a/	tanuló lány
e soba	szoba
e vaza	váza
e vrama/i/	idő
e vulyica/i/	utca
e zhulyi/a/	nő
haj	és/igen
kado/i	ez
kaj	hol, hova, ahol
kathe	itt, ide
kon som me?	ki vagyok én?
kon	ki, kik
kothe	ott, oda
lasho/i/e	jó
lungo/o/i	hosszú
mashkar	között
na	nem

Zoga és a róka lány

(Sáfár Sándor gyűjtése)

Réges-régen, talán még az öregapám öregapja is legény volt, amikor egy erdő szélén élt egy szegény cigány ember a feleségével. Nagyon megöregedtek már mindketten. A hajjuk fehér volt, az öregembernek pedig, már térdig ért a szakála és a bajusza. Hány gyerekük volt, s merre széledtek, talán ők maguk sem tudták. Csak a legkisebb, Zoga lakott velük. Vigyáztak rá, féltették még a szélőt is.

De az idő kereke előre jár. Visszafele soha nem tesz egy fordulatot sem, így aztán észre sem vették, hogy Zoga erős, derék, szép szál legénnyé cseperedett.

– Édes fiam, Zoga! Megnőttél, megemberesedtél, segíts rajtunk! Vállalj föl egy kis tapasztást a faluban, mert bizony kenyérünk is alig akad a háznál, és mi már öregek vagyunk a munkához.

– Hát, nem kedvemre valókat beszél édesanyám. Nincs semmi hajlandóságom a tapasztásra. Gyerekkorom óta azon jártatom az eszemet, hogy vagy híres vitéz vagy betyár leszek.

– Jaj, miket beszélsz édes fiam! – ijedt meg a cigányasszony. Itt hagynál bennünket öregségünkre? Meg aztán, igaz, hogy bátor, derék legény vagy, de a vitézséghez is a betyársághoz is rettetes nagy erő kell.

– Éppen ebben kérem édesanyám segítségét. Adjon tanácsot, hogyan lehetnék erős, nagyon-nagyon erős!

– Egy módja van annak, édes fiam, de ahhoz legény kell ám, mert akárki emberfia ki nem állja a próbát.

– Sose féltsem engem! Ki vele, mit kell tennem! Kiállok én öltre az ördöggel is.

– Hát, ha gondolod, fiam, de nem birokrol van szó. – Mély gödröt kell ásni a trágyába. Bele kell állni, s be kell temetni egész nyakig trágyával téged. Csak a fejed lehet kívül. A trágya úgy kihúzza belőled minden rosszat, nyavalyát, hogy olyan egészséges leszel, mint egy ma született vad kos. De bírnunk kell ám, egészen addig, amíg háromszor füttentyenti a rigó, hogy: Csipiróka,

csipiróka, csirip, csirip, csip, csip, csip. Amikor éppen harmadszor hallod: Csipiróka, csipiróka, csirip, csirip, csip, csip, a közeledbe settenkedik majd egy róka. Ha azt elkapod, egy gyönyörűsége szép, aranyhajú lánnyá változik. De te ne törődj a lánnyal, hanem arra figyelj, hogy a hóna alatt lesz egy aranytollú tyúk. Ha a tyúkot megkaparintod valahogy, az kilenc tojást fog tojni neked. Még hozzá aranytojást. Na, a többi majd akkor, ha kezdedben a tyúk. Most az a fontos, hogy azt kérd el, csald ki tőle mindenképpen: szóval, ha másként nem megy, ígérj pénzt vagy szolgálatot. Ha úgy sem adja oda, mondd, hogy feleségül veszed! – Ha a próbát: a trágyába állást nem bírod ki, bajod nem lesz, de már csak a szerencse segíthet az erő szerzésében.

– Én ne bírnám! – azzal már kapta is Zoga az ásót. Nekilátott a gödörásásnak. Türelmetlenkedett, hogy lassan készül el. Minduntalan méregette: na, már térdig, derékig, hónaljig ér! Egy-szer csak: kész!!!

– Édesapám! Terítsen be trágyával! – kérte meg apját Zoga.

– Megtehetem fiam, ha olyan nagyon akarod, de nekem ez sehogy sem tetszik. – Csóválta a fejét az öreg cigány, de azért teljesítette a fia kívánságát. Hányta rá a ganajt, meg tömökdte melléje, ahogy kellett.

Éppen csak, betemette Zogát az apja, már kiabált is az torkaszakadtából.

– Jaj, vizet gyorsan, mert mindjárt szomjan halok!

Szaladt az öregasszony a bögrével.

– Idd meg ezt fiam! Kicsit bűdös, de meglásd, segít...

Zoga megitta azt a förtelmes lötytyöt. Az anyja dűtötte a szájába. Bodza lehetett bizonyosan, mert annak van olyan elviselhetetlen íze, szaga. – Na, de éppen csak ez hiányzott a legénynak! Szakad róla az izzadság, mintha csak az eső csurgott volna.

– Édesapám, édesanyám! Segítse nek, ha nem elpusztítani akartak. Szuflát se kapok. Jaj, mindjárt elmurdolok!!!

Hát, aztán ő is kapálózott, meg az öregek is segítettek, így aztán csak kikászálódott a trágyából valahogy Zoga.

Már csak a szerencse segíthet rajtad fiam! – szólt az öregasszony. – Minden hetedik városban, a hetedik héten, a hetedik vásárra elmegy az aranyhajú lány. Hóna alatt tartja az aranytollú tyúkot. Sokan nézegetik a tojót, csudálják, alkudnak rá, de a lány csak legénynek adja el. Mégpedig csak annak a legénynek, aki megtetszik neki. Ezért a vásáron pénzért nem eladó a tyúk. Csak annak a legénynek adja, aki megtetszik neki és megígéri, hogy feleségül veszi. – Na, most már fiam, a szerencsén múlik minden. Ha megtalálod, és megtetszel neki...

– Hát, akkor a Szent Isten áldja édesapám, édesanyám. Indulnom kell, mert holnap vásár lesz Borsósváralján, holnapután meg Újholdon. Hátha szerencsével járok.

Sírt-rítt a két öreg, hogy vénségükre mégiscsak maguknak maradtak.

Telt, múlt az idő. Már tél volt, de Zogáról semmi hír. Se hír nem jött, se nem üzent.

Egy csúnya, szeles téli napon valaki kopogott az ajtón.

– Tessék.

Belépett egy öreg koldus. Rongygal volt bekötözve a lába, mert nem volt lábbelije, sőt még fölső kabátja sem.

– Üljön le bácsika! – segítették a kemence mellé a koldust a házbellek.

A szegény asszony mindjárt egy lavór meleg vizet tett az öreg koldus elé, a kezébe pedig egy bögre kamilateát adott egy kis kenyérrel, hogy hamarabb átmelegedjen.

A bácsi úgy, ahogy volt, elaludt a kemence sutban.

Reggel korán ébredt. Menni készült rögvést. A gazdáék azonban marasztalták. Megosztották vele a maradék kenyerüket, és az öregasszony még egy kicsinyke szalonnát is hozott a koldusnak a kamrából.

– Ez az utolsó. Karácsonyra szántam, de hát vendégünk van. Fogadja a Szent Isten nevében, bácsikám!

Olyan jóízűen evett az idegen, hogy jó volt nézni.

Amikor búcsúzkodott a koldus, elővett a zsebéből egy ütött kopott erszényt. Kinyitotta. Egy pengő volt benne.

– Fogadják el tőlem hálából ezt az erszényt! Igaz, csak egy pengő van benne, de nem tudok mást adni a jószágért.

– Csak nem gondol olyant, hogy elfogadjuk – szabadkoztak – hisz a bácsikának nagyobb szüksége van rá, mint nekünk. Azzal az öregasszony a koldusra terítette az egyetlen felsőkabátjukat. Biz, igaz, hogy avitt volt már, de az öreg derekához kötötték madzaggal, így aztán még valamennyi meleget tartott.

A búcsúzkodásban észre sem vették, hogy az erszény mégis ott maradt. Mire felfedezték, a koldus már talán hét határon is túl járt.

– Menj el a boltba asszony! Vegyél egy kis kenyeret! – biztatta az öreg cigány a feleségét.

Az asszony kapta a nagykendőt. Futott a boltig. Egy pengőért kenyeret kért. Letette a pengőt, becsukta a buksát. Aztán, hogy, hogy nem, véletlen kinyitotta. Látja ám, hogy megint egy pengő van benne. Ezért szalonnát kért. – Nem hitt a szemének, ezért újból kinyitotta. Hát, megint volt benne egy pengő!!!

Nem szólt senkinek az asszony, csak csukta, nyitotta az erszényt, míg végül is annyi mindent össze-vissza vett, hogy alig bírta hazacipelni valamennyit.

– Csudabukszánk van!!! – rohant haza az asszony. – Nem fogy ki ebből a pengő soha! Vége az éhezésnek, a szegénységnek! – kiabálta már a küszöbről az urának.

– Üzenni kellene Zogának, ne vándoroljon tovább. Megélünk ezen túl – örvendezett az öreg cigány, már a gondolatára is, hogy hazajön a fia.

– Üzenni, üzenni, de kivel? És ha volna is valaki, aki utána menne, hol keresse?

Hát, bizony nehezen találták volna meg, mert vásárról vásárra járt, de eddig csak nem találkozott az aranyhajú lánnyal.

Most azonban alighanem szerencséje lesz Zogának, mert Csingeléren, a vásáron nagy csődületet pillantott

meg egy gyönyörűséges, aranyhajú lány körül. – Ne a lánnyal törődj, hanem a tyúkkal! – jutott eszébe, amit anyja mondott. Hát, igen a tyúk! Az valóságosan ott volt a lány hóna alatt. Színigaz, hogy valóságos aranyból volt a tolla. Közelebb ment Zoga.

Elmondani is sok lenne, hányan kérték a tyúkot. – Zoga előre ment, hátrább ment, körüljárta a lányt.

– Ez mégsem az a lány lehet, akiről édesanyám beszélt, mert ez a tyúk kotlik. Rossz hallgatni, úgy vartyog, ver-tyog. Ez mostanában nem lesz tojós. – És ha mégis a Róka lány? Mikor találkozom vele megint, ha most elszalasztom??? – Eh, lesz, ahogy lesz! – Odaállt Zoga a lány elé.

– Aranyoskám! Mennyiért adod a tyúkot?

– Pénzért nem eladó.

– Na, akkor ez mégiscsak a Róka lány lesz. – gondolta Zoga.

– Ha feleségül veszek, odaadod? – súgta akkor a legény.

Jól megnézte a lány Zogát, majd azt válaszolta:

– Oda. De az a feleségül vétel még odébb lesz, mert meg kell szabadulnom attól, hogy róka legyek. Ha megszabadítasz, és megszeretsz, a tiéd leszek. Segítségedre adok egy csomó szőrt, és két jó tanácsot. Ha úgy gondold, hogy segítségemre lehetek, csak vedd a kezébe a szőrt, gondold rám, és én rögtön, rögvest ott termek. Mielőtt elindulsz Hetedhét ország ellen, menj haza! Vidd magaddal a kotlóst. Mikor rára hazaérsz, már abbahagyja a kotlást. Tojós tyúk lesz. Készíts neki fészket jóféle szalmából meg szénából egy kosárba, a konyha sarkába. Meglásd, a tyúk kilencet fog tojni. Mind a kilenc arany tojás lesz. Vigyázz, hogy a tojásoknak valahogy baja ne essék, mert akkor vége az életednek. Amikor kezdedben lesz mind a kilenc tojás, válaszd ki a harmadikat és a hetediket. A harmadikat ásd el jó mélyen a trágyába! Azontúl abban lesz az erőd. Amíg a harmadik tojásnak nem esik bántódása, helyén marad a fejed, hacsak a hetedik tojással nem lesz baj. Mert úgy tud meg, hogy a hetedik tojást be kell tenned a hónod alá, s így kell végigmen- ned a városon, de még azon is túl, a temetőn. Ha a tojást elejted, vége az életednek. A temetőben keresd meg a legnagyobb kriptát. Nyomd földre a tetejét!

Ugorj be a kriptába! Mert úgy tud meg, hogy ott fekszik a város legnagyobb vitéze. Mellé tették a kardját. Nem volt cifrázott, ezért senki nem tudta, hogy eleven kard. Ha elmész érte, a tiéd lesz. Ezután Kürtös felé indulj! Az út bal oldalán, a temetőtől nem messze látni fogsz egy nagy fát. Megismered, mert se közel, se távol nincs olyan hatalmas tölgyfa. Ettől tíz lépésre nyugatnak van a dögtető. Rengeteg állat van ott elásva, de te ne törődj egyikkel sem. A legszélén van egy ló eltemetve. Már csak a csontvázát találod meg. Szedd ki a ló minden csontját!

– Ló csontokat?

– Éppen, hogy azt. Amilyen gyorsan csak tudsz, szedj össze ló csontokat. De úgy, hogy a lónak minden része meglegyen. Ne hiányozzon ám egy sem! A tojásról itt sem feledkezz meg! Ha leejted, vége az életednek! Amikor összeraktad a ló csontjait úgy, ahogy igaziból lennének, csak akkor veheted elő a tojást a hónod alól. Vágd a ló, az az ló csont bal hátsó patájához. A többi a te dolgod!

Zoga úgy érezte, belehülyült a sok tanácsba. Mire eszéhez jött, a lány már nem volt sehol.

– Hát, akkor hol is kezdjem??? – Jaj, el kell tenni a rókaszőrcsomót. – Ne, ez megvan... – Szóval menjek haza? – Ne ugrálj pipikém! Jó helyen vagy.

Hazaérve olyan fészket igazított a fűszárába Zoga, hogy a király sem ültethette volna különbre az aranytollú tyúkot.

Fészkelődött még egy kicsit Zoga tyúkjá, de igazándibul nem kotyolt már, hanem leült, és esküszöm, egy szempillantás alatt olyan aranytojást tojt, hogy csupa fény, ragyogás lett a konyha.

Eltette a tojást Zoga, nehogy baja essék valahogy. Mondanom sem kell, hogy másnap melléje került a második. Harmadik nap lesi a legény, hogy mikor is kaphatja már föl a harmadik aranytojást.

Mesélő:

Orsós József

63 éves cigány ember

Újvidék, Sangáj-telep

1942. január

– folytatjuk –

Az NCA Országos Hatókörű Civil Szervezetek Támogatásának Kollégiuma pályázatot hirdet civil szervezetek működésének támogatására (Pályázat kódja: NCA-ORSZ-10)

Az NCA Országos Hatókörű Civil Szervezetek Támogatásának Kollégiuma megbízásából az ESZA Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. (ESZA Nonprofit Kft.) a Nemzeti Civil Alapprogramról szóló 2003. évi L. törvény (a továbbiakban: NCA tv.), a Nemzeti Civil Alapprogramról szóló 2003. évi L. törvény végrehajtásáról szóló 160/2003. (X. 7.) Korm. rendelet (a továbbiakban: NCA Vhr.) és a szociális és munkaügyi miniszter 7/2009. (III.18.) SZMM rendelete, az államháztartásról szóló 1992.évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Áht.), az államháztartás működési rendjéről szóló 292/2009. (XII.19.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Ámr.), valamint a 85/2004. (IV.19.) Korm. rendelet alapján pályázatot hirdet civil szervezetek működésének támogatására. Felhívjuk figyelmüket, hogy jogszabályváltozás esetén a pályázati kiírásban foglaltak módosulhatnak.

Jelen pályázati kiírás részét képezi a Pályázati Útmutató, amely letölthető a <http://www.esza.hu> oldalon a Dokumentumok menüpontot és a 2010-es évet választva, „Pályázati útmutató a 2010. évi NCA pályázatot benyújtó szervezetek számára” címen, vagy az EPER-ben a „Pályázati kategóriák” nézetben, a „Megtekintés és új pályázat beadása” gomb megnyomása után látható „Letölthető dokumentumok” fülön.

1. A pályázat célja

A pályázat a civil társadalom erősítését, a civil szervezetek társadalmi szerepvállalásának segítségét szolgálja. A pályázat célja a civil szervezetek **működéséhez** való hozzájárulás, a projekteket- és szervezeteket megalapozó, kiszolgáló, fejlesztő és adminisztráló, a törvényeknek való megfelelést segítő és a szervezet cél szerinti tevékenységek érdekében felmerült kiadások támogatása.

2. A támogatásra rendelkezésre álló keretösszeg mértéke

Az NCA Országos Hatókörű Civil Szervezetek Támogatásának Kollégiuma az arra érdemes pályázatok között összesen 1 162 000 000 Ft-ot, továbbá a pályázat értékeléséig a Nemzeti Civil Alapprogramról szóló 2003. évi L. törvény 11. §-ának rendelkezése alapján befolyó bevétel összegét oszthatja szét.

3. A támogatottak köre

3.1. Az alábbi szervezetek nyújthatják be elektronikus pályázatukat:

- társadalmi szervezetek vagy alapítványok**, amelyeket a bíróság 2008. december 31-ig jogerősen nyilvántartásba vett, és az alapszabályuknak, illetve alapító okiratuknak megfelelő tevékenységüket ténylegesen folytatják, és
- a Nemzeti Civil Alapprogramról szóló 2003. évi L. törvény szerint **országos hatókörrel működnek** (létesítő okiratuk szerinti tevékenységüket legalább hét megyére és három régióra kiterjedő hatókörrel végzik), valamint
- az Elektronikus Pályázatkezelési és Együttműködési Rendszerben (EPER) regisztráltak a pályázati útmutató 4.1. pontja szerint.

A tevékenységét – önbevallás alapján – legalább 3 régióra és 7 megyére kiterjedő hatókörrel végző civil szervezet csak az országos hatókörű szervezetek támogatási kollégiumához nyújthat be működési pályázatot, ennél kisebb hatókörű szervezet pedig csak a székhelye szerint illetékes regionális kollégiumhoz!

3.2. Nem nyújthatnak be pályázatot:

- pártok,
- párt által alapított alapítványok,
- párt részvételével létrehozott egyesületek,
- a munkaadói, munkavállalói és gazdasági érdekképviselői szervezetek,
- biztosító egyesületek,
- egyházak,
- közalapítványok,
- jogi személyiségű és jogi személyiség nélküli nonprofit gazdasági társaságok,
- azok a civil szervezetek, amelyek a Nemzeti Civil Alapprogramról szóló 2003. évi L. törvény 3. § (3) bekezdése szerint a tárgyévben a költségvetési törvény alapján közvetlenül, nevesítve részesülnek működési támogatásban az állami költségvetésből – kivéve, ha a támogatási szerződés alapján a nevesített támogatás kizárólag projekt támogatásra szól. E kivétel igazolására az e célra megkötött támogatási szerződésnek a szervezet képviselője által hitelesített másolatát a pályázathoz csatolni szükséges,
- azok a civil szervezetek, amelyeket az NCA kizárt a támogatási rendszerből, és a kizárás időtartama még hatályos a pályázat benyújtásának időpontjában.

3.3. Szövetségek, ernyőszervezetek, érdekképviselők (kivéve a munkaadói, munkavállalói és gazdasági érdekképviselői szervezeteket), **civil társulások és szakmai gyűjtőszervezetek jogi személyiséggel rendelkező tagszervezetei** a saját működési területük szerint lehetnek az NCA kedvezményezettjei. A szövetség, ernyőszervezet, érdekképviselő, társulás és gyűjtőszervezet csak saját működéséhez, saját dolgozói létszámahoz és saját költségeihez mérten jogosult a székhelye szerinti kollégiumnál működési támogatásra. Ha a tagszervezet nem jogi személy, akkor működési támogatása szempontjából ahhoz a legközelebbi területi szervezeti egységéhez (városi, megyei, régiós, országos) tartozik, amely rendelkezik jogi személyiséggel. Ha egy, a fentiekben felsorolt jellegű szervezet működési támogatásra pályázik, akkor pályázatához mellékelnie kell a tagszervezetei listáját, mindegyiküknél feltüntetve,

hogy jogi személy-e. Az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 14.§ (3) bekezdése értelmében az adózó költségvetési támogatást csak akkor igényelhet, ha rendelkezik adóazonosító számmal.

3.4. Nem részesülhet támogatásban az a civil szervezet, amely

- a) az Alapprogramhoz benyújtott támogatás iránti kérelmében, a támogatási szerződésben, a támogatási szerződés teljesítéséről szóló szakmai beszámolóban vagy pénzügyi elszámolásban megtévesztő vagy valótlan adatot szolgáltatott, ilyen nyilatkozatot tett;
- b) esetében a korábbi támogatás felhasználása a civil szervezetnek felróható okból nem a támogatási szerződésnek megfelelően történt, és emiatt a kötelezettségvállaló a szerződéstől elállt;
- c) pályázatát jogerősen kizárták a közpénzekből nyújtott támogatások átláthatóságáról szóló 2007. évi CLXXXI. törvény megsértése miatt,
- d) az a)-c) pontban foglaltakon kívül valamely külön jogszabály alapján a támogatás jogosulatlanul igénybe vett támogatásnak minősül;
- e) szervezettel szemben a közpénzekből nyújtott támogatások átláthatóságáról szóló 2007. évi CLXXXI. törvény (a továbbiakban Knyt.) 6.§ (1) bekezdésében foglalt összeférhetlenségi ok, vagy a Knyt. 8.§ (1) bekezdésében foglalt érintettség áll fenn, és ezen körülmény közzétételét a Knyt. szerint határidőben nem kezdeményezi;
(Az összeférhetlenség és érintettség fogalmáról a pályázati útmutató 4.7. pontjában adunk részletes tájékoztatást.)
- f) szervezetnek az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Áht.) 12. § (4) bekezdésében foglalt, valamint a társadalmi szervezetek és az alapítványok által igényelt, a program befejezéséhez kapcsolódó támogatások (ide nem értve a humán szolgáltatások nem állami fenntartói által igényelt támogatásokat) kivételével adó-, járulékos-, illeték- vagy vámtartozása van.

3.5 Nem támogatható az a pályázat, amelynek megvalósítása, illetve a megvalósítás módja vagy eredménye

- a) bűncselekménynek vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívásnak minősül;
- b) alapvető emberi vagy alkotmányos jogot sért;
- c) a nemzet, a nemzeti, etnikai, nyelvi és más kisebbségek, valamint más nemzetek méltóságának és a társadalom más alapvető értékeinek sérelmével jár, így különösen a közrendbe, a közérkölcsebe, a család és a kiskorúak védelmének követelményébe ütközik.

4. A támogatási időszak, a támogatás formája és mértéke

4.1 A támogatási időszak és a támogatás formája:

A támogatás a **pályázó által a pályázatban megjelölt, 2010. június 1. és 2011. május 31. közé eső** időszakban felmerült működési költségeihez és ugyanezen időszakban működéséhez kapcsolódó tárgyi eszköz beszerzéséhez nyújtott **vissza nem térítendő támogatás**.

A pályázatban csak a támogatási időszakot terhelő költségekre vonatkozó számlák számolhatók el, melyek pénzügyi teljesítésének az elszámolási időszak végéig meg kell történnie. Az elszámolás részletes szabályai a pályázati útmutató 11. pontjában található.

4.2. Egyéb feltételek:

- a) Egy szervezet jelen pályázati felhívásra egy pályázatot nyújthat be, amelyre legfeljebb az igényelt összeg, de maximum 7 millió Ft adható. A döntéshozó a támogatást a kértnél alacsonyabb mértékben is megállapíthatja.
- b) A NCA Tanács döntése alapján egy szervezet összesen maximum 18 millió Ft támogatást kaphat az adott naptári évben kiírt NCA pályázatok forrásaiból, ebből legfeljebb 7 millió Ft lehet működési támogatás.

5. Támogatható kiadások

A támogatható működési kiadások körét a részletes pályázati útmutató 3.3. pontja tartalmazza.

Felhívjuk figyelmét, hogy a támogatás felhasználása során **a három főszoron (A, B, C)** felhasznált összeg lefelé korlátlan mértékben, felfelé legfeljebb 20%-kal térhet el a támogatási szerződésben jóváhagyottól, az ezt meghaladó eltérés minden esetben szerződésmódosítás köteles. A Kedvezményezett legkésőbb a támogatási szerződésben rögzített időpontig kezdeményezheti a támogatási szerződés módosítását.

6. A pályázatok benyújtásának módja, helye és határideje

6.1 A benyújtás módja:

A pályázat benyújtását megelőzően minden, regisztrációval nem rendelkező pályázónak (papíros pályázat és elektronikus pályázat beadás esetén is) a <http://www.esza.hu> honlapon **regisztrálnia kell magát az internetes pályázatkezelő rendszerben (EPER)**, melyhez rendelkeznie kell egy érvényes elektronikus levélcímmel (e-mail cím). A regisztrációval és a Regisztrációs Nyilatkozat benyújtásával kapcsolatos információkat a pályázati útmutató 4.1. pontja tartalmazza.

Az internetes pályázatkezelő rendszerből kinyomtatható **Regisztrációs Nyilatkozat** szervezet képviselője által aláírt **egy eredeti példányát** postai úton vagy személyesen, egy naptári évben csak egyszer, legkésőbb az adott naptári évben elsőként beadott pályázat beadási határideje napján kell benyújtani!

Az elektronikus pályázat beadását a pályázati útmutatóban (útmutató 4.3. pont) rögzített módon kell elvégezni. Az internetes pályázati programúrlapot a pályázati kiírásban közölteknek megfelelően hiánytalanul, azaz az internetes pályázati programúrlap minden kérdésére választ adva és az alábbi melléletek elektronikus becsatolásával kell benyújtani:

- a. **A létesítő okiratának oldalhű digitális másolatát** (pályázati útmutató 4.7. pontja) az EPER Dokumentum beküldő menüpontjában csatolhatja pályázatához.
Amennyiben a pályázó a létesítő okirat másolatát korábbi NCA pályázaton már benyújtotta, és az elutasítás oka nem az adott melléklet hiánya vagy formai hibája volt, illetve annak adattartalmában nem történt változás, ezen dokumentum ismételt csatolása nem szükséges. (A korábban benyújtott dokumentumról a pályázati programúrlapon nyilatkozni kell!)
- b. **Az előző évről szóló számviteli beszámoló oldalhű digitális másolatát** (pályázati útmutató 4.2. pontja) az EPER Dokumentum beküldő menüpontjában csatolhatja pályázatához.
Amennyiben már rendelkezésre áll a 2009. évi, akkor az, ennek hiányában a 2008. évi.

A számviteli beszámoló egyszerű másolatát (fénymásolat) minden naptári évben egyszer, legkésőbb az első benyújtott pályázat beadási határidejéig kell megküldeni. Amennyiben a pályázó számviteli beszámolójának egyszerű másolatát 2010-ben NCA pályázaton már benyújtotta és az elutasítás oka nem az adott melléklet hiánya vagy formai hibája volt, ezen dokumentum ismételt beküldése nem szükséges. (A korábban benyújtott dokumentumról a pályázati programúrlapon nyilatkozni kell!)

- c. A pályázóval működési feltételeket közösen biztosító szervezetekkel kötött megállapodások (ha van ilyen).
- d. Szövetségek, ernyőszervezetek, érdekképviselések, civil társulások és szakmai gyűjtőszervezetek esetén a tagszervezetek listája, mindegyiküknél feltüntetve, hogy jogi személy-e (az NCA Tanács I. számú támogatási elve alapján).
- e. Azon civil szervezetek esetében, amelyek a Nemzeti Civil Alapprogramról szóló 2003. évi L. törvény 3. § (3) bekezdése szerint a 2010. évben a költségvetési törvény alapján közvetlenül, nevesítve részesülnek támogatásban az állami költségvetésből, az e célra megkötött támogatási szerződésnek a szervezet képviselője által hitelesített másolata.

Továbbá e-pályázat esetén is postai úton meg kell küldeni

f. Az EPER-ből kinyomtatható Regisztrációs Nyilatkozat szervezet képviselője által aláírt egy eredeti példányát.

Egy naptári évben csak egyszer kell benyújtani, legkésőbb az adott naptári évben elsőként beadott pályázat beadási határideje napján.

Fontos! A postán benyújtott Regisztrációs Nyilatkozat esetén az elbíráláskor a postai bélyegző dátumát vesszük figyelembe!

6.2. Beadási határidő: 2010. február hó 18. nap 24.00 óra

Határidőben benyújtott pályázatokra vonatkozó szabályokat a részletes pályázati útmutató 3.5. pontja tartalmazza.

6.3. A beadás helye

6.3.1. A Regisztrációs Nyilatkozatot az alábbi postacímre kell beküldeni:

ESZA Nonprofit Kft. Hazai Programigazgatóság

1590 Budapest, Pf. 102.

vagy személyesen leadni **legkésőbb a beadási határidő napján 16.00 óráig** az alábbi címen:

ESZA Nonprofit Kft. Hazai Programigazgatóság

1134 Budapest, Váci út 45. „C” épület, II. emelet

Csak az ajánlott küldeményként vagy tértivevénnyel postára adott dokumentumok esetében bírálunk el panaszokat!

Kérjük a borítékon feltüntetni a pályázati kategória kódját!

6.4. Részletes pályázati anyagok beszerzése

A pályázati kiírás elektronikus úton letölthető a <http://www.nca.hu>, valamint a <http://www.esza.hu> honlapokról, illetve az ESZA Nonprofit Kft. kérés esetén postai úton is eljuttatja az érdeklődő civil szervezetek számára.

A pályázati kiírás emellett személyesen is átvehető 9.00 és 16.00 óra között az ESZA Nonprofit Kft. székhelyén, valamint a megyei civil szolgáltató központokon keresztül (*CISZOK elérhetőségek az útmutató 1.5. pontjában*).

A pályázattal kapcsolatban további információkat az ingyenesen 9.00–15.00 óra között hívható 80/204-453 vagy a (06-1)273-4250-es telefonszámon, valamint az info@nca.hu e-mailcímen is kaphatnak.

7. A pályázat érvényességének vizsgálata

A benyújtott (vagy véglegesített) pályázatokat a Kezelőszervezet internetes pályázatkezelő rendszere automatikusan iktatja és pályázati azonosítóval látja el. A beérkezést követően a pályázat formai vizsgálatára kerül sor.

7.1. A formai bírálat szempontjai:

- a) az e-pályázat kitöltöttsége, megfelelősége, határidőben történő véglegesítése az internetes pályázatkezelő rendszerben,
- b) a mellékletek megfelelősége,
- c) Regisztrációs Nyilatkozat megfelelősége, benyújtásának dátuma,
- d) a pályázó szervezetnek a pályázat benyújtására való jogosultsága (NCA tv. 3. §),
- e) jelen pályázattal egy időben benyújtott további működési pályázatok vizsgálata,
- f) kizárás fennállásának vizsgálata.

Amennyiben a Kezelőszervezet a pályázat formai bírálata során megállapítja, hogy a pályázat nem felel meg a pályázati kiírásban és a programúrlapban foglalt feltételeknek – a 7.2. pontban meghatározott kivételekkel –, a szervezetet hiánypótlásra hívja fel az útmutatóban meghatározott módon.

7.2. A pályázat az Ámr. 134. § (2) bekezdése alapján érvénytelen, hiánypótlásnak nincs helye a következő esetekben:

- a) Az e-pályázat határidőig nem került véglegesítésre az internetes pályázatkezelő rendszerben.
- b) A szervezetet a bíróság 2008. december 31. után vette jogerősen nyilvántartásba.
- c) Nem az NCA törvény 3. §-a szerinti kedvezményezett nyújtott be pályázatot.
- d) Amennyiben a pályázó szervezet jelen működési pályázattal egy időben más kollégiumhoz is benyújtott működési célú pályázatot.
- e) A programúrlapról a pályázó szervezet nem azonosítható egyértelműen (ideértve az olvashatatlan kitöltést is).
- f) A pályázó szervezet kizárásra került korábbi pályázata alapján az NCA támogatási rendszeréből.
- g) Azok a nem országos hatókörű szervezetek, melyek nem a székhelyük szerint illetékes regionális kollégiumhoz nyújtottak be működési célú pályázatot.
- h) Amennyiben a pályázat nem a pályázatot kiíró Kollégium által adott évre elfogadott programúrlapon került benyújtásra, vagy EPER úrlapon került véglegesítésre
- i) A pályázat beadási határidejéig a szervezet nem regisztrálta magát az EPER-ben.

8. A pályázat tartalmi elbírálásának kritériumai

Az NCA Tanács minden kollégiumra kiterjedő hatállyal meghatározta 2010. évre a pályázatok elbírálását érintő támogatási elveket. E támogatási elvekről szóló határozat olvasható a <http://www.nca.hu> honlapon. A Kollégium által elfogadott tartalmi bírálati szempontrendszer az alábbi:

1. A pályázó szervezet tevékenységének társadalmi hasznosulása

Milyen társadalmi aktivitása és hatása van a szervezetnek? Milyen közösségi szolgáltatást végez? Mekkora a pályázó szervezet tevékenységében közvetlenül részt vevő civilek nagyságrendje? A működés során bevont tagok, önkéntesek száma.

2. A pályázó szervezet előző évi aktivitása és tárgyévi tervei

Sikeres programok, szolgáltatások megvalósítása (tevékenységi referenciák)

3. Az esélyegyenlőség segítésének elve

Előnyben kell részesíteni a támogatás során mindazon civil szervezetek működésének támogatását, amelyek a saját források megteremtésében illetve bővítésében akadályozottak vagy korlátozottak. Ilyen hátránnyal küzdő szervezetek a különösen romákat, fogyatékosokat, egészségkárosodottakat, gyermekeket nevelőket és más, szociálisan hátrányos helyzetű rétegeket segítő szervezetek.

9. Az elbírálás határideje

A pályázati folyamat időrendjéről a pályázati útmutató 2.1. pontja ad részletes tájékoztatást.

10. Pályázók döntést követő kiértékelése

A Kollégium döntését az ESZA Nonprofit Kft. hagyja jóvá. Támogató döntés esetén a döntés közzétételétől 15 napon belül a Kezelőszervezet a pályázónak postai úton (e-pályázat esetén elektronikus úton is) értesítést küld a pályázat elbírálásáról. Elutasító vagy kizáró döntés esetén a Kezelőszervezet e-pályázat esetén elektronikus úton küld értesítést 3 napon belül, amely tartalmazza az elutasítás vagy kizárás indokait. A pályázatokkal kapcsolatos döntések az NCA honlapján (<http://www.nca.hu>) közzétételre kerülnek.

A támogatási döntés ellen jogorvoslat-érvényesítésre a hatályos jogszabályoknak megfelelően van lehetőség.

11. Szerződéskötés

A Kollégium támogatási döntéséről szóló értesítő levelek tartalmazzák a szerződéskötés feltételeit és az ahhoz szükséges dokumentumok beküldési határidejét, módját.

Támogatási szerződés nem köthető azzal a szervezettel, amelynek esedékessé vált, meg nem fizetett köztartozása van.

A Kezelőszervezet a beérkezett dokumentációkat megvizsgálja, és amennyiben a szerződéskötéshez szükséges dokumentumok valamelyike nem áll rendelkezésre vagy hiányos, a Kezelőszervezet a kedvezményezettet 8–8 munkanapos határidővel, két alkalommal hiánypótlásra szólítja fel. E-pályázat esetén az első felszólítást elektronikus úton, a második felszólítást elektronikus és postai úton, tértivevényes küldeményként küldi meg.

Amennyiben a kedvezményezett a hiánypótlást nem, vagy késedelmesen teljesíti, a Kezelőszervezet tájékoztatja a döntéshozót. **A támogatási döntés érvényét veszti, ha a támogatásról szóló értesítés kézbesítésétől számított 90 napon belül a pályázó hibájából nem jön létre a szerződés.**

A támogatásban részesülővel a szerződéskötéshez szükséges valamennyi feltétel határidőben való teljesülése esetén a Kezelőszervezet által előkészített támogatási szerződést a miniszter nevében a Kezelőszervezet köti meg. Támogatás csak akkor nyújtható, ha a kedvezményezettnek a Szociális és Munkaügyi Minisztérium felé korábbi támogatásból származó, lejárt határidejű elszámolási vagy visszafizetési kötelezettsége nincs. A szerződés aláírására a szerződés megkötéséhez szükséges valamennyi dokumentum hiánytalan beérkezését követő 8 munkanapon belül kerül sor.

12. A támogatás folyósítása

A támogatás folyósítására egy összegben vagy a Kollégium által a hatályos jogszabályok szerint meghatározott részletekben kerül sor, utólagos elszámolási kötelezettség mellett. A támogatás első részletének (amely a Kollégium döntése szerint a teljes összeg is lehet) kiutalására a támogatási szerződés mindkét fél általi aláírását követő 15 napon belül kerül sor, amennyiben nincs egyéb ezt kizáró ok. A támogatás, illetve a támogatási részletek folyósításának feltételeit és ütemezését a kollégium a Nemzeti Civil Alapprogramról szóló 2003. évi L. törvény és kormányrendelet rendelkezései, valamint egyéb vonatkozó jogszabályok alapján hozza meg. A kifizetés feltételeit és ütemezését a nyertes pályázókat kiértékelő levél, valamint a támogatási szerződés tartalmazza.

Ha a szervezet az előző évre működési támogatást kapott, akkor a 2010. évi pályázati kiírás alapján megítélt támogatás csak akkor folyósítható, ha a szervezet az előző évi működési támogatással már elszámolt, és a Kezelőszervezet az elszámolás ellen a beadástól számított 30 napon belül nem emelt kifogást. A megítélt támogatás nem folyósítható, ha a Kollégium az előző évi támogatás beszámolóját elutasította.

13. A támogatás elszámolása és ellenőrzése

A kedvezményezettek a támogatás felhasználásáról a támogatási szerződés és a gazdálkodásukra vonatkozó előírások szerint kötelesek számot adni, melyről a pályázati útmutató 11. pontja ad részletes tájékoztatást. A beszámoló elfogadásáról vagy elutasításáról a Kollégium dönt.

A szakmai beszámoló és pénzügyi elszámolás (együttesen: beszámoló) benyújtásának végső határideje a pályázó által megjelölt támogatási időszak leteltét követő 30. nap.

A beszámolóhoz szükséges formanyomtatványok letölthetők a <http://www.nca.hu> és a <http://www.esza.hu> honlapokról.

OLVASSUNK MAGUNKRÓL!

Kedves Olvasóink!

Ezúton is szeretnénk megköszönni érdeklődésüket lapunk iránt. Örömmel tapasztaljuk, hogy olvasóköreink folyamatosan bővül, s lapunkat egyre többen olvassák honlapunkon (www.lungodrom.hu) keresztül is.

A nagy érdeklődésre való tekintettel új kezdeményezést indítunk **Olvassunk magunkról!** címmel.

- Szeretné megismertetni települése hagyományait másokkal is?
- Ismer szakmai és regionális összefogást, a szervezetek közötti együttműködés kialakítását szolgáló modellértékű programokat?
- Kulturális programon vett részt és jól érezte magát?
- Példaképként tekint valakire, aki életpályájával mások számára is minta lehet?

Fesztivál, falunap, képzési program, szakmai együttműködés?

Írjon róla, hogy mások is megtudják!

Várjuk olvasóink írásait a településükön, a megyéjükben, a régióban történő eseményekről!

Leveleiket, fényképeiket várjuk szerkesztőségünk címére:
5000 Szolnok, Aranka u. 3.

A Szerkesztőség

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

.....

Előfizetési díj
egy évre: 3600,- Ft,
fél évre: 1800,- Ft,
negyedévre: 900,- Ft

*A megrendelőlapot és az előfizetési díjat
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:*

5000 Szolnok, Aranka u. 3.

Telefon:

(06) 56/420-110

*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

FELHÍVÁS

**Tatárszentgyörgyön,
a 2009. február 23-án történt tragédia során
egy öt éves kislány és édesapja veszítette életét.**

**Az eset során a család lakóháza
és minden vagyona megsemmisült.**

**Kérjük, amennyiben lehetősége van rá,
támogassa adományával az árván maradt családot.**

Adományát az alábbi számlaszámra utalhatja:

**Jakab Renáta, Tatárszentgyörgy
Örkényi Takarékszövetkezet Tatárszentgyörgyi
Kirendeltsége**

Számlaszám: 65500020-30038133-61000008

Antidiszkriminációs Ügyfélszolgálati Hálózat

A hálózatban részt vevő ügyvédek

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Dr. Kiss Éva
3527 Miskolc,
Széchenyi út 35.
Tel: 06 (46) 354-811

Dr. Főnyedi Béla
3980 Sátoraljaújhely,
Kossuth tér 5.
Tel: 06 (47) 322-955

Bács-Kiskun megye

Dr. Szente Zsolt
6400 Kiskunhalas, Tó u. 36.
Tel: 06 (77) 428-064, 423-612
Fax: 06 (77) 428-064

Baranya megye

Dr. Olt György
7700 Mohács, Kossuth u. 51.
Tel: 06 (69) 510-315

Békés megye

Dr. Lipták András
5540 Szarvas.
Arató Pál u. 1/1.
Tel: 06 (66) 216-004

Csongrád megye

Dr. Simonné
Dr. Báron Zsuzsanna
6930 Makó,
Kálvária u. 94.
Tel: 06 (62) 219-015

Fejér megye

Dr. Dobai Lajos
8000 Székesfehérvár,
Börgyár út 2.
Tel: 06 (22) 313-463

Győr-Moson-Sopron megye

Dr. Karcagi-Mészáros Zsolt
9023 Győr, Hunyadi u. 13.
Tel./Fax: 06 (96) 442-968

Heves megye

Dr. Keindlné
Dr. Patyi Zsuzsanna
3360 Heves, Arany J. út 15.
Tel: 06 (36) 545-155

Hajdú-Bihar megye

Dr. Czakó Marianna
4031 Debrecen,
Kishegyesi út 38. fsz.
Tel: 06 (52) 541-657, 541-658
Mobil: 06-20/384-3853

Komárom-Esztergom megye

Dr. Kiss Juhász István
2800 Tatabánya,
Ságvári E. u. 15.
Tel: 06 (34) 323-185

Pest megye

Dr. Lázók Tibor
Dr. Várhelyi W. Péter
Budapest VII. ker.
Dohány u. 76. (OCÖ)
Tel.: 06-1-322-8903/115 mellék

Dr. Molnár Iván
2740 Abony,
Kossuth tér 1.
Tel: 06 (53) 360-135,
360-136/106 mellék
Fax: 06 (53) 360-064

Somogy megye

Dr. Kócsó József
7400 Kaposvár,
Szent Imre u. 14. 1/8.
Tel: 06 (82) 413-906

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Dr. Lőkös Eleonóra
4400 Nyíregyháza,
Hősök tere 9.
Tel: 06 (42) 407-468

Dr. Ferenczy Róbert
4600 Kisvárd,
Szent László út 57.
Tel: 06 (45) 421-523

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Dr. Fancsalí Ágnes
5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Tel: 06 (56) 420-110

Tolna megye

Dr. Sümegi Helga
7090 Tamási, Rácvölgy 7.
Tel: 06 (74) 474-977
Fax: 06 (74) 570-110

Nógrád megye

Dr. Farkas Imre
2660 Balassagyarmat,
Rákóczi fejedelem u. 18.
Tel: 06 (35) 505-995
Fax: 06 (35) 300-782

Veszprém megye

Dr. Harcos Gábor
8200 Veszprém,
Szabadság tér 15.
Tel: 06 (88) 329-489

Zala megye

Dr. Németh Györgyi
8800 Nagykanizsa
Teleki u. 14.
Tel: 06 (93) 312-749

Vas megye

Dr. Kabay Gábor
9700 Szombathely,
Óperint u. 1.

